Pakket Belastingplan 2027 (voortzetting)

Pakket Belastingplan 2027 (voortzetting)

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2027) (37022);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Overige fiscale maatregelen 2027) (37023);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet inkomstenbelasting 2001, de Wet op de loonbelasting 1964 en enige andere wetten inzake de belastingheffing met betrekking tot aandelenoptierechten van werknemers en de daaruit verkregen aandelen van start-ups en scale-ups en inzake de afschaffing van de stakingsaftrek en de meewerkaftrek (Wet fiscale stimulering start-ups en scale-ups) (37024);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet minimumbelasting 2024 in verband met de internationaal overeengekomen veiligehavenregels in het Side-by-Side-pakket en een aantal overige technische wijzigingen (Wet veiligehavenregels Wet minimumbelasting 2024) (37025).**

De **voorzitter**:
Ik heropen de vergadering. Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van het debat over het pakket Belastingplan 2027. Dat betreft de voortzetting van de eerste termijn van het kabinet.

U heeft met elkaar als vaste commissie voor Financiën ook een e-mailprocedure gehad. Zo is mij ter ore gekomen dat vandaag ook de tweede termijn van de zijde van de regering bij de behandeling van de novelle zal plaatsvinden. Mijn voorstel zou dus zijn dat we bij de behandeling van het Belastingplan beginnen met de beantwoording van de zijde van de staatssecretaris, vervolgens de beantwoording van de zijde van de minister van de gestelde vragen over het Pakket Belastingplan 2027, de minister daarna de gelegenheid geven voor het debat in tweede termijn over het Belastingplan en daarna de tweede termijn van de Kamer laten plaatsvinden over het pakket Belastingplan 2027, aangezien u gisteren in het wetgevingsoverleg al een tweede termijn met elkaar heeft gehad. Ik hoop dat u het nog volgt. Is dat een werkbare optie?

De heer **Stultiens** (PRO):
We hadden gisteren inderdaad besloten: we doen een los debat over de box 3-novelle met de minister. Dat is vandaag helaas alsnog teruggedraaid via een e-mailprocedure. Dat vind ik vrij oncollegiaal. Nu we hier toch zijn, vraag ik u, voorzitter, om genoeg tijd in te bouwen, want anders hadden we eigenlijk een urenlang WGO gehad. Ik ben bang dat het er anders in een paar interrupties doorheen wordt gejast, terwijl gisteren het hele mapje budgettair gat is verplaatst naar de minister. Daar wil ik vandaag voldoende tijd voor hebben. Dat vraag ik aan u als voorzitter.

De **voorzitter**:
Ja, dat lijkt mij niet meer dan een logisch verzoek. Ik zie ook alle leden daarbij knikken.

De heer **Schenk** (FVD):
Wat hier gebeurt, is volstrekt ontoelaatbaar. Deze twee debatten zijn niet voor niets los van elkaar gepland. Sommige partijen spreken daar ook met verschillende woordvoerders. Een

heel groot deel van de commissie Financiën heeft de minister van Financiën verzocht om aanwezig te zijn bij de behandeling van box 3. De minister was er gisteren niet en nu moeten wij de hele agenda als het ware gaan omgooien, terwijl we voor morgen een moment hadden gepland in de commissie. Gisteren in het WGO was daar ook geen meerderheid voor. Via een e-mailprocedure wordt nu achteraf alsnog de hele vergaderorde omgegooid. Ik vind het bijzonder oncollegiaal. Ik ben het volledig met Stultiens eens. Ik vind toch dat we ons hier ook moeten uitspreken tegen deze gang van zaken, want als het op deze manier moet … Het kabinet en de coalitiepartijen hebben een meerderheid nodig. Dan wordt het ook nog eens een heel lastig verhaal. Ik hoop dus ook dat andere partijen zich erbij aansluiten dat het niet op deze manier zou moeten kunnen.

De heer **Ergin** (DENK):
Het is echt volstrekt onacceptabel dat we met dit soort procedurele spelletjes debatten met elkaar eigenlijk op één hoop gooien. Maar wat ik nog belangrijker vind, is dat er voor de stemmingen een nieuwe politieke situatie is ontstaan, namelijk dat een fractie die afspraken heeft gemaakt met het kabinet, het vertrouwen in het kabinet heeft opgezegd. Dat betekent dat er een nieuwe politieke situatie is. Ik zou het daarom juist belangrijk vinden dat de minister van Financiën eerst ingaat op die ontstane politieke situatie en dat we vervolgens de afhandeling van het WGO — ik ben er geen voorstander van dat we dat in dit debat doen; dat moet in een apart debat — met de staatssecretaris doen. Dit is dus een ordevoorstel om eerst de minister van Financiën het woord te geven.

De **voorzitter**:
We kijken eerst even hoe er wordt gekeken naar wat ik zojuist voorstelde en daarna gaan we kijken hoe er naar uw voorstel wordt gekeken. Ik constateer ook dat er een e-mailprocedure heeft plaatsgevonden waarin anders is besloten. Ik kan me heel goed voorstellen dat u daar gevoelens bij heeft. Alleen, ik heb me nu te verhouden tot de uitkomst van de procedurevergadering, die heeft geleid tot een meerderheid. Laten we de collega's even horen.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Voorzitter, dat klopt; daar heeft u zich toe te verhouden. Deze procedure kan volgens de regels zijn gegaan, maar het klopt natuurlijk niet. Ik vind het heel onhygiënisch dat we op die manier gisteren nog bij het WGO, dat met stoom en kokend water is doorgedrukt om het te houden, dit met elkaar afspreken en dat dit een dag later via de schriftelijke procedure weer wordt overruled. Ik zou mijn collega's willen oproepen: doe dit niet meer. Nu het zo is, kan ik me het voorstel van collega Ergin wel voorstellen, want gisteren zijn we bij het WGO geëindigd met een tweede termijn door vragen te stellen aan de minister van Financiën, die toen nog niet aanwezig was, maar nu wel. Ik zou hem dus inderdaad alle kans willen geven om de vragen die aan zijn adres zijn gesteld, eerst te beantwoorden.

De **voorzitter**:
Even een check. Dan ronden we wat u betreft nu de tweede termijn van de regering van de behandeling van de novelle af, waarover u gisteren heeft gedebatteerd en die u nog wenste uit te debatteren in tweede termijn met de minister. Na afronding daarvan zetten we de behandeling van het Belastingplan voort.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Ja, voorzitter, want zo is er gisteren gesproken: als we inderdaad niet dat aparte moment zouden hebben gehad, zouden we het zo doen. We hebben ook speciaal voor de minister de vragen in tweede termijn nog eens opnieuw geformuleerd. De staatssecretaris had ook zijn mapje over het onderwerp van de minister extra dun gehouden. Daarmee zijn ook heel veel prangende vragen niet beantwoord.

De **voorzitter**:
Helder. Dus het ordevoorstel is: voortzetting in tweede termijn van de behandeling van de novelle aanvangen met de minister. Dan de staatssecretaris, en vervolgens de minister met de beantwoording inzake het Belastingplan. Ik kijk hoe daarover wordt gedacht.

De heer **Vermeer** (BBB):
Ja, voorzitter, helemaal correct. Dat was ook wat ik gisteren wilde. Maar ik vind ook dat je sportief moet zijn. Als dan in het WGO besloten wordt om het woensdag te doen of om een nader moment te zoeken, is het niet sportief om daarop terug te komen via een andere route. Maar ja, dit is nu wat het is, dus heel graag eerst dat WGO afronden.

Mevrouw **Van Brenk** (50PLUS):
Ja, voorzitter, ik steun inderdaad het voorstel van de heer Grinwis, maar ik zou opnieuw willen zeggen dat een minderheidskabinet ook rekening moet houden met anderen. Dit is nou de zoveelste keer in deze commissie dat de oppositie gewoon echt wordt weggezet, na hele redelijke verzoeken. Ik vind eigenlijk gewoon dat dit niet kan. Ik wil dat hier zeker gemarkeerd hebben.

De heer **Stultiens** (PRO):
Eens. Ik wil een compliment geven aan de heer Vermeer. Hij is de enige die zegt: hé, ik heb inderdaad gisteren mijn zin niet gehad, maar daar moet ik gewoon mee leven. Die andere partijen gaan proberen het terug te draaien. Dus dank, meneer Vermeer, maar geen dank aan de rest. Dat gezegd hebbende: ik ben het eens met de heer Grinwis. Laten we beginnen met box 3, waar genoeg tijd voor is. Dit is de grote hamvraag: het budgettaire gat van 7,5 miljard. Daar moeten we goed over praten.

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Voorzitter, ik vind het prima om eerst het WGO af te ronden.

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):
Voorzitter, ik wil toch even zeggen dat het er nu met stoom en kokend water doorheen wordt gejast. Dat hebben we eerder in de procedurevergadering ook aangegeven. Ik steun het voorstel van de heer Grinwis, maar dit verdient niet de schoonheidsprijs.

De heer **Dassen** (Volt):
Fraaier wordt het niet, voorzitter, maar laten we het dan maar op die manier doen, door eerst het WGO voort te zetten.

De heer **Vlottes** (PVV):
De ene chaos is nog niet weg of de andere wordt alweer gecreëerd, maar steun voor het voorstel van de heer Grinwis om eerst het WGO af te ronden.

De heer **Jimmy Dijk** (SP):
Steun voor de heer Grinwis.

De **voorzitter**:
De heer ... Stoffer.

De heer **Stoffer** (SGP):
U moest erover nadenken, voorzitter.

De **voorzitter**:
Ja.

De heer **Stoffer** (SGP):
Ik hoop dat het vanavond goed met u gaat. Maar ook steun voor het voorstel van de heer Grinwis.

De **voorzitter**:
Ik wilde zeggen: meneer Flach. Er zijn zo veel verschillende woordvoerders ... Maar we noteren het.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Beide onderwerpen verdienen een volwaardig debat, dus steun voor waar de meerderheid zich voor uitspreekt. Het maakt ons niet uit.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Steun voor het voorstel van de heer Grinwis. Ik ga ervan uit dat alle tijd genomen wordt voor de beantwoording.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ja, prima om het op die manier te doen. We hebben alle tijd.

De heer **Schenk** (FVD):
"Het maakt ons niet uit", zegt de VVD? Dit was een verzoek van de VVD. Dus wat gebeurt er nu? Trekt de VVD dan nu de e-mailprocedure in?

De **voorzitter**:
Nee, nee, nee.

De heer **Schenk** (FVD):
Het is een schoffering van een heel groot deel van de Kamer.

De **voorzitter**:
Ik constateer ...

De heer **Schenk** (FVD):
We hebben gisteren die afspraak met elkaar gemaakt.

De **voorzitter**:
Ik ben het met u eens dat dit een bijzondere gang van zaken is. Ik constateer dat u in de vaste Kamercommissie een meerderheid heeft gevonden om vanavond de voortzetting van de behandeling van de novelle box 3 te laten plaatsvinden. Het ordedebat dat nu plaatsvindt, gaat over de vraag in welke volgorde we dat doen, in relatie tot de behandeling van het Belastingplan. De Kamer heeft nu in meerderheid besloten om te beginnen met de tweede termijn van de zijde van de minister ten aanzien van de behandeling van de novelle box 3. Dat gaan we doen. Na afronding daarvan — tegen meneer Stultiens zeg ik: daar zullen we genoeg tijd voor inlassen — zal de voorzetting plaatsvinden van de behandeling van het pakket Belastingplan 2027. We beginnen dan met de staatssecretaris en sluiten af met de minister. Daarna heeft u uw tweede termijn bij de behandeling van het pakket Belastingplan 2027. Ik constateer dat we het zo gaan doen.

De vergadering wordt van 18.02 uur tot 18.46 uur geschorst.

Novelle uitbreiding vermogenswinstbelasting box 3

Novelle uitbreiding vermogenswinstbelasting box 3

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet werkelijk rendement box 3 en de Wet inkomstenbelasting 2001 (Novelle uitbreiding vermogenswinstbelasting box 3) (37053).**

(Zie wetgevingsoverleg van 9 november 2026.)

De algemene beraadslaging wordt hervat.

De **voorzitter**:
Het woord is aan de minister.

Minister **Heinen**:
Voorzitter, dank u wel. Gister was ik inderdaad niet bij het WGO. In de eerste plaats omdat de staatssecretaris gaat over fiscaliteit en in de tweede plaats omdat ik in Brussel was. Daar hebben wij vorige week een Kamerdebat over gevoerd en daarbij heeft uw Kamer mij met opdrachten naar Brussel gestuurd. Dus uw Kamer was daarvan op de hoogte. Ik heb het uw Kamer voor het weekend nog laten weten, toen van uw zijde mij een bericht bereikte dat een minderheid van de Kamercommissie mij graag bij het debat wilde hebben. We gaven toen nogmaals aan dat wij naar Brussel moesten, in de eerste plaats om de kandidatuur van de heer Knot te bepleiten. Ik moet hem daar formeel voordragen voor de positie van president van de Europese Centrale Bank. Dat hebben wij ook warm gedaan. In de tweede plaats moesten we naar Brussel om daar te spreken over belangrijke ontwikkelingen die op dit moment plaatsvinden, internationaal en ook zeker in de eurozone, bij een aantal lidstaten. We zien daarbij dat hoge schuldniveaus en oplopende rentes leiden tot spanningen op de financiële markten.

Het valt mij op dat in veel discussies die wij daar voeren, er naar Nederland wordt gekeken als de baken van stabiliteit. Er wordt gewezen op Nederland als een land met een lage staatschuld, een laag tekort, een relatief hoge groei en lage werkloosheid. Veel collega's spreken mij aan en zeggen: wat heeft u het goed voor elkaar en wat is uw politieke klimaat toch stabiel. "Nou," zeg ik dan, "ziet u de wallen onder mijn ogen?" Daar heb ik een mening over. Tegelijkertijd geeft het ook aan hoe onrustig het is in het eurogebied en hoe belangrijk het is om ook daar aanwezig te zijn, om klaar te zijn als de ontwikkelingen zich daar in een sneltreinvaart verder ontwikkelen, met alle gevolgen van dien.

Ik heb daar ook veel gesproken — dat doe ik dan op het internationale toneel — met een voorganger van de voorzitter van de eurogroep, de heer Donohoe. Hij was ook minister van Financiën in een minderheidskabinet. Toen ik in de formatie zat, vertelde ik hem dat het erop leek dat het een minderheidskabinet zou worden. Hij zei: Eelco, Eelco, Eelco, don't do it. Hij zei dat het me slapeloze nachten zou gaan opleveren en dat het moeilijk is, omdat je een meerderheid van het parlement tegenover je hebt en het vinden van compromissen dan dus moelijker is. Ik heb hem gezegd dat ik dat snap, maar dat ik die uitdaging toch aanga, omdat ik geloof in democratie. Ik geloof erin dat we in Nederland als voorbeeld van een baken van stabiliteit in Europa wel meerderheden kunnen vinden.

Vanuit die achtergrond sta ik hier over een belastingplan dat uiteraard ook door mijn collega

in het kabinet, de staatssecretaris, wordt getrokken. Een afgeleide daarvan is het hele box 3-dossier. Ik begrijp dat uw Kamer graag ook mij daarover aan de tand wil voelen. Daarom sta ik hier.

Dat even als inleidende woorden. Ik zie dat die al aanleiding geven tot vragen, nog voordat ik naar de inhoud ben gegaan.

De **voorzitter**:
Interrupties in drieën en houd het alstublieft kort en bondig. De heer Stultiens.

De heer **Stultiens** (PRO):
Uiteraard, voorzitter. Even een misverstand wegnemen: ik vind het heel goed dat de minister voor zijn werk naar Brussel gaat. Dat is heel belangrijk. Het punt was dat er gisteravond een debat was ingepland, maar dat heeft helemaal geen haast, want het duurt nog twee jaar voordat het ingaat. Dat was het hele punt. Heel goed dat u naar Brussel gaat. Ik ben benieuwd of de minister snapt dat wij hem zien als de politiek eigenaar van het box 3-dossier.

Minister **Heinen**:
Ik ben eindverantwoordelijk voor alles wat in het ministerie van Financiën plaatsvindt. Ik ben natuurlijk medeverantwoordelijk voor alles van het hele kabinetsbeleid. Daar leg ik ook gewoon verantwoording over af. Waar ik wel op reageerde, waren berichten die ik in de media las, waarin er toch wel verbazing over werd uitgesproken dat ik niet naar de Kamer wilde komen. Dit terwijl uw Kamer wist dat ik naar Brussel ging en ook wist van de belangrijke zaken die ik daar moest doen. Daar hebben we uw Kamer ook over geïnformeerd voorafgaand aan het debat.

De **voorzitter**:
Meneer Stultiens? Nee. Dan meneer Grinwis.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Ik haak even in op de inleiding van de minister. Hij geeft daarin zelf al aan hoe complex een minderheidskabinet is, ook in de perceptie van collega's in het buitenland. Maar is de minister het met mij eens dat een normaal kabinet al een minister van Financiën nodig heeft die als een honest broker zowel in het kabinet als ook als intermediair tussen kabinet en Kamer zijn rol vervult? Is hij het ook met mij eens dat hij onderdeel is geworden van de controverse inzake box 3, de Wet werkelijk rendement, de novelle erop en het dekkingsvraagstuk daaromheen en dat daarmee ook zijn rol als honest broker onder druk is komen te staan? Hoe reflecteert hij daarop?

Minister **Heinen**:
Dat zal ik doen in dit debat. Maar met het eerste deel van de vraag van de heer Grinwis ben ik het eens en met het tweede deel niet. Toen ik begon aan deze klus, zag ik in interviews, ook van de heer Grinwis, rapportages over mij als persoon waarin stond dat het er nu op aankomt of deze minister zich gaat opstellen als een blok beton of dat hij ook bereid is om over zijn schaduw heen te stappen en zich flexibel op te stellen.

Gaandeweg het proces zagen wij in het kabinet twee grotere vraagstukken die lang in Den Haag liggen en die niet vooruitkomen. Dit nog los van zaken als woningmarkt, stikstof en al die moeilijke dossiers. We identificeerden er twee waar het kabinet direct voor stond. Ten eerste was dat de hervorming van de sociale zekerheid en het bij elkaar brengen van werkgevers en werknemers in de polder in de traditie die wij in Nederland hebben om hervormingen gezamenlijk te doen en daarmee niet alleen breed politiek draagvlak maar ook breed maatschappelijk draagvlak na te streven. Anderzijds zagen we ook het box 3-dossier en dat dit dossier al vijftien jaar een drama is hier in Den Haag. Lange tijd terug is het

ingegeven door een lagerente-omgeving, waarin het forfaitair rendement onder druk kwam te staan, door een uitspraak van de hoge rechter, aanpassingen die leidden tot systemen waartegen weer geprocedeerd werd, rechtszaken, hersteloperaties, pleisters plakken en een systeem waarin niemand tevreden is.

Bij ons aantreden werden wij geconfronteerd met een Eerste Kamer die zei: we gaan een wet die voorligt niet steunen. Dat zou acuut gaten van 2 tot 3 miljard in de begroting slaan. Dat gebeurde tegen een achtergrond van oproepen, ook vanuit de Tweede Kamer en ook ingegeven door het coalitieakkoord, om zo snel mogelijk naar een ander systeem te gaan. Daarvan hebben wij gezegd: oké, dat betekent dus een andere opstelling vanuit het kabinet. Enerzijds moeten we dan aan de uitgavekant hervormingen parkeren en zorgen dat de polder, de werkgevers en werknemers dus, aan tafel komen voor belangrijke hervormingen. Naar aanleiding daarvan werd mij aan de rechterkant verweten "Wat doet u nu? U buigt te veel naar links." Over box 3 hebben we aangegeven dat we dit nu met elkaar gingen oplossen en een dekking gingen zoeken, deels ingegeven door moties en deels vanuit de gedachte dat daar een meerderheid in de Eerste en Tweede Kamer voor is. Daarover zegt nu de linkerkant: u buigt te veel naar rechts. Als de ene kant zegt "u buigt te veel naar links" en de andere kant zegt "u buigt te veel naar rechts", dan staat mijn kompas nog steeds in het midden. Van daaruit opereren we.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
De minister van Financiën geeft zijn versie, zijn perspectief, op de geschiedenis.

Minister **Heinen**:
Daar werd ik ook om gevraagd.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Jazeker. Ik vroeg ook om een reflectie, maar ik heb echt een ander perspectief. Het is deze minister die zelf de controverse rondom box 3 heeft aangewakkerd tijdens de gemeenteraadscampagne eerder dit jaar. Vervolgens is er door de staatssecretaris gewerkt aan een novelle, die zo ongeveer klaar was en mogelijkerwijs ook voor een meerderheid in de Eerste Kamer had kunnen zorgen. Dat weet deze minister, alleen kijkt hij er misschien anders tegen aan. Hij is vervolgens onderdeel geworden van de controverse, terwijl ik me altijd heb opgesteld als een partij die pragmatisch staat tegenover die vermogenswinstbelasting. Als we dat kunnen doen, is dat prima. Uiteindelijk ligt er nu een voorstel voor, met de minister als onderdeel van de controverse, plus een enorm dekkingsgat. Dat doet toch afbreuk aan het gezag van deze minister? Hoe kijkt hij daarnaar en hoe kijkt hij terug op het feit dat hij op die manier, misschien wel tegen wil en dank, onderdeel is geworden van de controverse en niet als honest broker onderdeel is van de oplossing?

Minister **Heinen**:
Het lijkt me goed dat we nog apart over de dekking spreken, want daar valt veel over te zeggen, zowel aan de lastenkant als aan de uitgavenkant. Het hele idee hierachter is dat we juist gaten, die dreigen te ontstaan door het wegstemmen van een wet, proberen te voorkomen. De heer Grinwis duidt dat in het licht van een gemeenteraadscampagne, maar het was een reactie op de Eerste Kamer. Die zei namelijk dat er voor een wet die daar lag, over de vermogensaanwasbelasting — die wet is in de volksmond een belasting op ongerealiseerde winsten, papieren winsten, gaan heten — geen meerderheid was in de Eerste Kamer. Dat zou acuut, direct een groter gat van 2 à 3 miljard per jaar in de begroting slaan. Tegelijkertijd zou het betekenen dat de hele vastgoedsector langer in de tegenbewijsregeling zou blijven zitten. De tegenbewijsregeling is nou juist weer een reactie op een uitspraak van de Hoge Raad over een systeem dat niet goed was. Overigens heeft ook de Raad van State daar het dictum c op gegeven en aangegeven: dit moet echt een tijdelijke situatie zijn en het moet eruit.

Als eindverantwoordelijke, als minister van Financiën, keek ik aan tegen financiële gaten en een hele vastgoedsector, die in de tegenbewijsregeling zou blijven hangen. Dat zou juridisch kwetsbaar en onwenselijk zijn geweest, ook qua investeringscapaciteit vanuit de sector geredeneerd. Ik heb daarop aangegeven dat deze wet terug moest naar de tekentafel, want anders zou die niet door de Eerste Kamer komen. Complimenten aan de staatssecretaris, die vervolgens heel veel koffie heeft gedronken, heel veel rondes heeft gemaakt. Dat deed hij niet alleen in de politiek, in de Eerste en Tweede Kamer, maar ook met het maatschappelijk middenveld, bijvoorbeeld met vertegenwoordigers van start- en scale-ups, om inderdaad te werken aan een novelle om die wet aan te passen. Dat was ook ingegeven door een motie in de Tweede Kamer.

Voorzitter, ik zie dat er vragen zijn, maar ik maak het even af, om de geschiedschrijving goed te doen.

U kunt dat ook nalezen. Er is een motie ingediend, onder andere door de fractie van D66, om te gaan werken met de verliesverrekening, de carry back, met een uitzondering voor onder andere start-ups en scale-ups en de aandelen die daarin worden aangegeven. Daar is de staatssecretaris mee aan de slag gegaan. Terwijl de staatssecretaris daarmee bezig was, zeiden de indieners van die motie dat ze ook dat niet meer zouden steunen. Dus ook dat ingeslagen pad zou geen meerderheid meer hebben in de Eerste Kamer. In debatten in de Eerste Kamer gaven zowel coalitiefracties als oppositiefracties aan dat de wet niet meer op een meerderheid kon rekenen, zelfs met een aanpassing van die novelle. Dat bracht ons terug bij af.

Vervolgens is er een oproep geweest in de Eerste Kamer om te kijken: kan je niet de novelle gebruiken om het aandelenbestandsdeel in de novelle van de start-ups en scale-ups uit te breiden naar alle vermogenstitels? Daar hebben wij de hele zomer op gestudeerd. We zijn uit de zomer gekomen en hebben gezegd: "We hebben goed nieuws: dat kan, maar het is een ruige route. Maar het zou dus wel kunnen. Als uw Kamer wil dat wij die route doorlopen, zullen wij dat verder uitwerken, maar dan vragen we ook om een uitvoeringstoets van de Belastingdienst, want we zien al aankomen wat daar allemaal bij zou kunnen komen kijken. En uiteraard moet de novelle naar de Raad van State om het wetgevingstraject netjes te doorlopen." Dat hebben we allemaal gedaan, ook op verzoek van beide Kamers, en dat brengt ons op het punt waarop we nu staan.

De **voorzitter**:
Meneer Grinwis, afrondend.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Ik herhaal: dit is één versie van de geschiedenis en niet dé versie van de geschiedenis. Er is echt wel het nodige af te dingen op de samenvatting van de geschiedenis van de minister. De motie die hij aanhaalt, is een motie van collega's Eerdmans en Bikker. Die ging over het toevoegen van een carry back. Inderdaad, JA21 is daar gedurende het proces anders over gaan denken, maar daarmee was de meerderheid in de Eerste Kamer nog niet weg. Daar stond bij: een dekking in het brede vermogensdomein. Dat frappeert mij. Van een niet-gelukte versie eind september met een dekkingstekort van 7,7 miljard tot en met 2040 zijn we nu aanbeland bij een versie met een cumulatief dekkingstekort tot 2040, als ik de sommen van het kabinet zelf volg. Dat frappeert mij, gelet op hoe we zijn vertrokken: oké, laten we zo veel mogelijk rechtdoen aan de bezwaren, in eerste instantie carry back en in tweede instantie vermogenswinst, met dekking in het brede vermogensdomein. En dit is het resultaat. Daarmee zijn we terug bij het begin van mijn vraagstelling. Met dit voorstel heeft de minister zichzelf onderdeel gemaakt van een discussie, waarin hij eigenlijk oorspronkelijk de honest broker had moeten zijn.

Minister **Heinen**:
Dat zijn twee verschillende zaken. Je kan je handen ervan aftrekken. Het politieke advies dat ik kreeg, was inderdaad: doe dat niet. Toen zei ik: ja, maar dan gaan we het ook niet oplossen. Ik weet één ding: als je je politieke carrière afsluit zonder tegenstand te hebben ervaren, heb je één ding bereikt en dat is helemaal niks. Ik wil hier dingen oplossen. Box 3 zouden we echt moeten oplossen met elkaar, ook vanuit financiële verantwoordelijkheid. Nogmaals, als die wet sneuvelt, gebeuren er namelijk twee dingen. Er vallen acute gaten in de begroting. Dat gaat om twee tot drie miljard per jaar. Als we dan in dat licht alles doortrekken tot 2040, hebben we het over 26 miljard euro aan gaten in je begroting. Dat ga ik niet laten gebeuren. Daarnaast zou de hele vastgoedsector in die tegenbewijsregeling blijven zitten, wat de investeringscapaciteit in die hele vastgoedsector verder op slot zou zetten. Dat vind ik in het licht van de grotere opgave waarvoor we staan in de woningbouw, het creëren van voldoende woningen, ook onverantwoord. Daarom heb ik gezegd: ik ga me hiertegenaan bemoeien en ik zorg ervoor dat dit over de streep wordt getrokken. Wat ik waardeerde, is dat er van de zijde van de Kamer — denk inderdaad aan mevrouw Bikker, de fractievoorzitter van de partij van de heer Grinwis, en aan de JA21-fractie — constructief werd meegedacht. Zij zeiden eigenlijk: als je in de eerste plaats kijkt naar vermogensaanwasbelasting, is het gek dat daar geen verliesverrekening in zit. Dat deel ik volledig. Het kan niet zijn dat je alleen de opwaartse winsten belast en dat je het niet mag verrekenen als het dan tegenzit. Dat is de reden geweest dat de Kamer heeft opgeroepen om naar de carry back te kijken, de verliesverrekening één jaar terug. Daar kun je ook nog het debat over voeren of dat dan niet te beperkend is, maar dat was de opdracht waar de staatssecretaris ook mee aan de slag is gegaan. Het klopt dat daar in de tussentijd partijen anders over zijn gaan denken. Dat was niet de fractie van de heer Grinwis van de ChristenUnie, maar dat waren wel andere indieners van de motie.

In de gesprekken in de Eerste Kamer was het echt wel breder. Coalitiefracties én oppositiefracties gaven aan: wij zullen dit ook niet meer steunen. Ik zal de partijen niet bij de naam noemen, omdat iedereen over zijn eigen inbreng gaat. Dat is de reden geweest om te zeggen: dan moeten wij breder gaan kijken en dus inderdaad dieper naar die tekentafel teruggaan. Nogmaals, de Eerste Kamer heeft ons toen opgeroepen: vastgoed komt al naar vermogenswinst; waarom doet u dat niet sowieso en maakt u daarnaast niet een nieuwe wet? Die hebben we dus onderzocht. We hebben onderzocht of je de novelle kan uitbreiden of dat je een hele nieuwe wet kan maken. De meest zuivere route is een nieuwe wet maken. Dat traject zetten wij ook in. Daar gaan we ook gewoon mee aan de slag. Wij proberen in 2030 de wet dan ook helemaal door beide Kamers te hebben, met daarin alle vermogensbestanddelen, dus ook de overige beleggingen van goud, crypto et cetera. Ik geloof dat er zelfs wat exotischere varianten langskwamen, waar blijkbaar ook in belegd kan worden. Dat zit dan allemaal in die winstbelasting. Maar dat zou betekenen dat in het traject ernaartoe vastgoed, aandelen en alles langer in het huidige stelsel zouden zitten, wat ik ook heel kwetsbaar vond, vanuit budgettaire perspectief maar ook vanuit juridisch perspectief. We hebben dus gezegd: laten we nou in ieder geval via de novelle de stap nú maken. Dan heb je 90% van de vermogensbestanddelen al in vermogenswinst zitten: dus spaargeld, vastgoed, aandelenbeleggingen. Een categorie overig volgt dan twee jaar later, in 2030. Dat is onze inzet. Ik neem er kennis van dat er verschillende lezingen van zijn, maar als u mij om een reflectie op het proces vraagt, dan is dit 'm.

De heer **Stultiens** (PRO):
De heer Grinwis vroeg om reflectie, maar we krijgen hier geschiedvervalsing. Er wordt hier gedaan alsof er opeens geen steun meer was. Het was de minister zelf die opeens zei: ik trek de steun in. De Kamer heeft ingestemd, ook de VVD. Er was en is steun voor de huidige wet, maar omdat de minister die draai maakte zegt hij nu: nee, de Eerste Kamer wilde niet meer. Bij elk ander dossier zou hij zeggen: coalitie, volg maar het coalitieakkoord; ik heb geen geld gereserveerd, stem maar voor. Dat doet hij, behalve bij dit dossier. Dus waarom, aldus de vraag van de heer Grinwis, is er geen eerlijke reflectie van de minister op zijn eigen

rol bij het onderwerp waarvoor we hier vandaag staan? Dat komt toch omdat hij op eigen houtje heeft gezegd: ik ga die wet niet meer steunen?

Minister **Heinen**:
Het gaat er niet om of ... Ik zit niet in een Kamer, dus ik steun geen wetten. Ik moet ze uitleggen en verdedigen. Ik constateer dat in de Eerste Kamer een meerderheid van de partijen aangaf dat ze de wet zoals die voorlag, over de aanwasbelasting, in die vorm niet kon steunen. Dan moet je als kabinet tot een nieuwe wet komen. Je komt tot een novelle, of de wet moet weggestemd worden en dan moet je een nieuwe wet maken. Er zijn twee routes die je kunt doorlopen.

De **voorzitter**:
Ja! De heer Stultiens.

De heer **Stultiens** (PRO):
De minister zegt "ik ben geen Kamerlid, dus ik stem niet". Hij was Kamerlid toen we stemden over deze wet, want hij had toen twee rollen: als minister en Kamerlid. Hij heeft toen voorgestemd. Het gekke is dat hij wel die draai heeft gemaakt en nu doet alsof het vooral door de Eerste Kamer komt. Het was zijn eigen keus. Dus waarom geen reflectie erop dat we nu negen maanden hebben gewacht op het grote project van deze minister, waardoor we hier vandaag staan? We komen zo meteen over de dekking te spreken; die is nog veel erger. Waarom is er überhaupt geen zelfreflectie in de zin van: ja, ik heb ervoor gezorgd dat we hier vandaag staan? Waarom kan hij niet eerlijk daarop reflecteren?

Minister **Heinen**:
Het is een reflectie die de heer Stultiens niet bevalt. Dat is natuurlijk zijn goed recht, maar dat betekent nog niet dat de versie die hem wél bevalt, de goede versie is. Ik wijs er wel op dat ik in dit kabinet, van de heer Jetten, minister van Financiën mag zijn. Dat doe ik natuurlijk met zeer veel trots. Ook in het voorgaande kabinet, het kabinet-Schoof, mocht ik deze rol vervullen. De wetsbehandeling vond destijds plaats onder de voorganger van deze staatssecretaris, de BBB-staatssecretaris. Die heeft dat netjes gedaan en die wet hier eerlijk verdedigd. Daar heeft de Kamer over gestemd en ik zat in die tijd in het kabinet.

De **voorzitter**:
Afrondend.

De heer **Stultiens** (PRO):
Afrondend. We komen zo te spreken over de dekking, want die rammelt aan alle kanten. Ik vind het geen goed teken dat er zo weinig zelfreflectie is. Er worden allerlei gelegenheidsargumenten gebruikt over vastgoed. Vastgoed was al uitgezonderd in deze wet. Dus we krijgen door zijn eigen keuzes nu langer de tegenbewijsregeling, terwijl de wet die voorlag al een uitzondering voor vastgoed had. De budgettaire derving wordt nu groter door zijn eigen acties. De wet aannemen was de goedkoopste route. Dat kan overigens nog steeds. Ik hoor dus allemaal gelegenheidsargumenten die niet kloppen. En we moeten zo meteen nog beginnen over de dekking. Dat belooft weinig goeds. Ik had gehoopt op iets meer zelfreflectie op een dossier waar hij al negen maanden politiek verantwoordelijk voor is.

Minister **Heinen**:
Ik ben sowieso politiek verantwoordelijk, dus daar zijn we het over eens. In de tweede plaats: de wet had geen meerderheid in de Eerste Kamer. We leven in een democratie, dus als een wet geen meerderheid heeft, dan sneuvelt de wet. Dan zou vastgoed dus ook in de tegenbewijsregeling van het huidige stelsel blijven zitten. Het kan niet naar het nieuwe stelsel, omdat daar simpelweg geen meerderheid voor was. Dat is de situatie waarmee wij geconfronteerd werden, waarna wij dus hebben gezocht naar alternatieven.

De heer **Ergin** (DENK):
De minister had het net in zijn inleiding over het zoeken naar meerderheden. Ik zou graag aan de minister willen vragen wat hij er nou van zou vinden als hij afspraken zou maken met een fractie, geld zou toeschuiven in de richting van die fractie en dat die fractie een week, of — wat is het? — een paar dagen later het vertrouwen in het kabinet zou opzeggen. Wat zou de minister van Financiën daarvan vinden?

Minister **Heinen**:
Ik kan een boek schrijven over mijn afgelopen vier maanden. Ik denk vaak dat er een jaar aan ontwikkelingen is voltrokken tussen het moment dat ik opsta en het moment dat ik naar bed ga. Het lijkt mij beter als ik niet reageer op alles wat ik voorbij zie komen op social media, of op wat ik voorbij zie komen aan moties, debataanvragen en stellingnames. Ik denk dat het heel belangrijk is dat we het hoofd koel houden, dat ik de Kamer hoffelijk blijf benaderen en net antwoord geef op uw vragen. Dat doe ik naar eer en geweten. Ik vind persoonlijk heel veel van wat ik allemaal zie. Ik wijs terug naar mijn ervaring van gisteren bij de Eurogroep. In die groep wordt naar Nederland gekeken als het echte baken van stabiliteit en rust en als een land dat het heel goed voor elkaar heeft. Ik ga niet voorbij aan al het leed dat ook plaatsvindt in een land, zoals in kwetsbare gezinnen of bij mensen in moeilijke situaties. Maar als je als econoom naar het land kijkt, zie je dat we een heel welvarend land hebben. We hebben een hoge levensstandaard, een lage armoede, een lage werkloosheid en een hoog welvaartsniveau. We mogen onszelf ontzettend gelukkig prijzen.

Als ik naar de afgelopen vier maanden kijk, denk ik wel: wat doen we elkaar aan? Laten we elkaar een beetje heel houden. Ik zie ook krachttermen over mij als persoon voorbijkomen. Die neem ik in ontvangst; ik kijk mezelf daarop aan. Je bent altijd zelf verantwoordelijk voor wat je wellicht uitlokt, dus ik zal daar ook helemaal niet lelijk over terugdoen, maar ik denk af en toe wel: zullen we elkaar een beetje heel houden in het parlement? Zullen we het debat op de inhoud voeren? Zullen we proberen om dit mooie land dat we met elkaar hebben, heel te houden?

De heer **Ergin** (DENK):
Ik snap niet waarom de minister het in zijn reactie op mij heeft over de krachttermen die we allemaal in de krant hebben gelezen. Die kwamen niet van mij. Die kwamen niet van de fractie van DENK. Die kwamen van vak K en van de coalitiepartijen. Ik vind het dus best wel een rare beantwoording van deze minister, terwijl mijn vraag gaat over iets wezenlijks. Het gaat niet om iets wat in de krant of op Facebook heeft gestaan; het gaat over de geloofwaardigheid van het kabinet en over de geloofwaardigheid van deze minister. We zagen premier Jetten vorige week nog, daar in vak K, wijzen naar deze minister, toen wij het hadden over de samenwerking met een uiterst dubieuze fractie in dit huis, namelijk fractie-Markuszower. De minister-president wees naar de minister van Financiën. Het is volstrekt normaal dat ik daarover om een reflectie vraag en dat ik aan deze minister van Financiën vraag wat hij vindt van deze samenwerking en hoe deze politieke situatie nu is ontstaan.

Minister **Heinen**:
Voor de helderheid: mijn reflectie was niet richting de heer Ergin of de fractie van DENK. U heeft dus gelijk, zeg ik via u voorzitter. De voorbeelden die ik aanhaalde, kwamen niet vanuit de DENK-fractie. Dat waardeer ik ook. We hebben samen altijd prettig debatten gevoerd. Mijn opmerking was meer in algemene zin bedoeld. De heer Ergin vroeg mij om een reflectie op ontwikkelingen in het parlement. U merkt aan mijn antwoord dat ik dat breder trek, het in een wat breder kader plaats, om daar ook wat meer afstand toe te kunnen nemen. Ik merk namelijk dat als we reageren op wat iedereen zegt, online dan wel in het parlement, dat altijd weer leidt tot een tegenreactie. Dat bedoelde ik met mijn opmerking: laten we proberen elkaar heel te houden, het hoofd koel te houden en het debat op de inhoud te voeren. Ik wil ook mijn waardering uitspreken voor de debatten die worden aangevraagd. Vandaaruit probeer ik het debat te voeren. Dat is mijn antwoord op de vraag van de heer Ergin. Daarin

ligt natuurlijk ook besloten dat ik ook niet wíl reageren op alles wat ik zie. Ik denk namelijk dat we de ogen op de bal moeten houden, dat we op de inhoud moeten blijven en elkaar een beetje heel moeten houden.

De **voorzitter**:
Afrondend.

De heer **Ergin** (DENK):
Het zal u niet verbazen dat het voor mijn fractie volstrekt onacceptabel is dat er vanuit vak K wordt samengewerkt met partijen, met fracties die oproepen tot geweld, die hele groepen in het land discrimineren en die in een uiterst dubieuze hoek opereren. Ik mag toch op z'n minst van deze minister van Financiën verwachten dat hij ingaat op een politieke situatie die is ontstaan? Die is namelijk dat deze minister van Financiën dealt met een dubieuze fractie, met Groep Markuszower, die een oproep tot geweld doet. Het gaat echt niet om een als-dansituatie. De heer Markuszower stond hier een uur geleden en heeft het vertrouwen in dit kabinet bij wijze van spreken al opgezegd; hij heeft het al aangekondigd. Als de minister van Financiën hier niet op reageert, dan is het niet alleen zo dat dit kabinet extreemrechts in dit huis normaliseert, maar is dat tegelijkertijd ook heel slecht voor de stabiliteit van het land, want we hebben gezien wat het doet als je met extreemrechtse krachten dealt en samenwerkt.

De **voorzitter**:
Ik stel wel voor dat we weer even teruggaan naar de behandeling van de novelle, want dat hadden we besloten bij aanvang van het debat.

Minister **Heinen**:
Ik kan natuurlijk alleen reageren op formele stukken die uit uw Kamer komen, dus debataanvragen, moties et cetera. Ik constateerde in de wachtruimte voor dit debat dat er een debataanvraag was en dat die is afgewezen. Ik meende ergens online te hebben gelezen dat er nog steeds steun was voor het Belastingplan. Maar ik probeer niet te veel te kijken op alle social media. Ik vind dat ongelofelijk irritant. Je laat je er ook snel door afleiden. Facebook werd al aangehaald. Ik hoorde dat Hyves terug gaat komen, dus laten we alsjeblieft teruggaan naar elkaar krabbelen en geen nare berichten sturen.

De **voorzitter**:
We gaan weer terug naar de novelle.

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Dat eindeloos terugkijken hoeft wat mij betreft niet zo. We moeten nu vooruitkijken hoe we zo snel mogelijk naar die vermogenswinstbelasting kunnen, via de novelle, en zo snel mogelijk ook de overige categorieën, crypto en edelmetalen, in die vermogenswinstbelasting kunnen krijgen. Ik kijk dus graag vooruit. Ik wil wel even één zaak corrigeren, als u mij toestaat, voorzitter. Er werd zojuist wel een beetje de suggestie gewekt dat JA21 was teruggekomen van zijn standpunt ten aanzien van vermogensaanwasbelasting. Even duidelijk: JA21 was, is en blijft tegen vermogensaanwasbelasting. Wij hebben alleen amendementen ingediend — dat heb ik toentertijd ook in mijn stemverklaring gezegd — om een slechte wet beter te maken. Als we het hebben over het soepzooitje waar we nu in zitten, dan kijk ik toch echt naar de partijen die destijds voor de Wet werkelijk rendement hebben gestemd, wat een wet was die ten principale al tekortschoot.

Minister **Heinen**:
Wat ik hoor, is ongeveer ook wat ik heb gelezen in de Handelingen. Die lees ik nog wel eens na; dat vind ik nog weleens leuk om in mijn vrije tijd te doen. Het is natuurlijk niet aan mij om de orde van het debat te duiden, maar ik begrijp de opmerkingen.

Mevrouw **Van Brenk** (50PLUS):
Ik denk dat er zo meteen heel veel gepraat wordt over budgettaire problemen. Die spelen bij ons een stuk minder. Voor ons is het cruciaal dat er geluisterd wordt naar de signalen van de uitvoering. Ik ben heel blij met het "oordeel Kamer" dat onze motie heeft gekregen. Dat vind ik echt al een pluspunt. Ik zou eigenlijk een toezegging willen hebben van de minister dat als blijkt dat de uitvoering ergens halverwege het niet zorgvuldig kan doen, er een mogelijkheid is dat we schuiven in tijd, zodat de uitvoering werkelijk goed haar werk kan doen.

Minister **Heinen**:
Dat staat voor ons, voor zowel mij als voor de staatssecretaris, voorop. De uitvoering moet dus gewoon het werk kunnen doen. Dat is precies de reden waarom we een uitvoeringstoets hebben gevraagd. De Belastingdienst, loyaal als die is, zei: het is maakbaar en inpasbaar, maar we maken ons wel zorgen over de gegevensverstrekking vanuit banken. De banken hebben, geloof ik, ook het parlement benaderd: wij snappen deze beweging, sterker, we juichen haar toe, maar ook wij hebben tijd nodig om gegevens goed te kunnen verzamelen. Ik geloof dat zij zo'n achttien maanden aangaven. Zij zeiden: als je 2028 doet, dan doe je een groot beroep op het doenvermogen van de burgers zelf. Daarvan heeft de Belastingdienst gezegd: dat zouden we eigenlijk niet moeten willen. Dat heeft er aanleiding toe gegeven dat de staatssecretaris en ikzelf hebben gezegd: dan moet het naar 2029. Wij willen wel graag in gesprek met de banken om te kijken of het sneller kan. Als dat kan, gaan we het eerder invoeren; daar heeft de Kamer ons ook toe opgeroepen. Maar zorgvuldigheid staat voorop. Daarom hebben we gezegd: laten we in ieder geval koersen op 2029. Mocht tussentijds blijken dat dat niet lukt, dan melden wij ons weer in de Kamer.

Ik kan dus niet alleen dit toezeggen, maar ook toezeggen dat wij u op de hoogte houden van de ontwikkelingen en de invoering, precies om hierbij goed vinger aan de pols te houden. We willen echt dat dit slaagt. We willen uit dit drama komen. Er lopen veel te veel dossiers. Ik hoop echt dat we aan het einde van deze kabinetsperiode een aantal heel belangrijke dossiers hebben kunnen doen: hervorming in de sociale zekerheid, de overheidsfinanciën in rustiger vaarwater brengen, voldoende woningen bouwen, vergunningverlening op gang krijgen en, als ik kijk naar mijn eigen ministerie: het vreselijke toeslagendrama afronden en het geven van rechtsherstel aan de slachtoffers, en ook het box 3-dossier eens en voor altijd oplossen.

Mevrouw **Van Brenk** (50PLUS):
Dit geeft ons in ieder geval gemoedsrust. Dat er goed geluisterd wordt naar de uitvoering is voor ons uitermate belangrijk. Dank u wel.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
U kent mij van de modellenwerkelijkheid, althans van de pleidooien daartegen. Ik word inmiddels bevraagd op een bedrag van ruim 17 miljard dat deze exercitie gaat kosten. Ik ben meteen even duidelijk: ik denk dat er echt wat moet veranderen, want het jaagt ondernemers het land uit. Zou de minister iets kunnen zeggen over de voorspelbaarheid van deze raming?

Minister **Heinen**:
Jazeker. Dank voor deze vraag. Wij hebben een ramingsperiode van wat wij technisch t+5 noemen. Dat is ongeveer een kabinetsperiode. Daarnaast zijn ramingen altijd onzeker, zeker aan de inkomstenkant en zeker als het gaat om de box 3-problematiek. Je weet immers niet wat beurzen over vijftien jaar doen. Als wij de overheidsfinanciën beoordelen, hebben we twee peilstokken. Die heb ik vaker genoemd. De eerste is dat er in de kabinetsperiode een gedekt pakket moet liggen en de tweede is structureel. In beide gevallen hebben we hier een gedekte situatie, zowel structureel als in de kabinetsperiode. De Kamer heeft ons gevraagd om door te kijken naar de periode tot 2040. Daarvan hebben wij al aangegeven dat het heel lastig is. Als ik zou weten wat de beurskoers in 2037 zou doen, zouden mevrouw Keijzer en ik morgen een beleggings-bv oprichten …

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Zeker.

Minister **Heinen**:
… en samen op een tropisch eiland zitten, genietend van onze rendementen. Maar we weten het niet. Ja, voordat ik weer de verkeerde verwachtingen wek, zeg ik: ik denk niet dat die situatie zich voor gaat doen. Dat in de eerste plaats. Ook het Centraal Planbureau geeft aan dat als je naar deze horizon kijkt, ramingen zeer onzeker en minder voorspelbaar worden. Daarom zijn wij er ook terughoudend in en hebben we een ramingsperiode van t+5. We zijn bezig met het Centraal Planbureau om te kijken of we de ramingsperiode wat kunnen oprekken naar t+8. Ik kan mij herinneren dat we in de ministerraad hebben gesproken — en marge daarvan is hierover ook een debat gevoerd met mevrouw Keijzer — over de vraag of we die horizon kunnen verbreden en wat meer naar een wat langere termijn kunnen kijken in plaats van naar de korte termijn. Maar je komt in de onvoorspelbaarheid van ramingen terecht. Nogmaals, daarom kijken we in een kabinetsperiode en structureel. Je kunt bijna geen conclusies trekken over de situatie in 2040. Daarom doen we dat dus ook niet en zijn we daar heel terughoudend in. De Kamer heeft ons wel gevraagd om dat te doen. De aannames die wij hebben gedaan, kunt u teruglezen. Maar nogmaals, een goede beursgoeroe weet wat de beurs doet in 2037.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Daar zag mijn vraag ook op. Geruststellend naar de staatssecretaris zeg ik: als dat tropisch eiland in beeld komt, mag hij mee. Maar het punt is dat we met z'n allen net doen alsof er hier een greep in de kas wordt gedaan van 17 miljard, terwijl dat dus gewoon niet aan de orde is. Dan resteert de vraag: wil je nou eindelijk eens tot een box 3-belasting komen die als eerlijk wordt ervaren door degenen die haar moeten ophoesten en die overeind blijft bij de Raad van State? Ziet de minister dat ook?

Minister **Heinen**:
Ja. Daar kan ik volmondig ja op zeggen. Ik heb twee zaken daarover. Ook de Raad van State heeft in een eerder advies, namelijk over de situatie …

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Excuus, ik bedoelde de Hoge Raad.

Minister **Heinen**:
De Raad van State heeft in een eerder advies over het huidige stelsel, waarin ook dictum c werd gegeven, aangegeven dat het vasthouden aan het adagium van budgetneutraliteit de opties om een probleem op te lossen beperkt. Er werd dus eigenlijk impliciet gezegd dat je breder zou moeten kijken om dit probleem structureel op te lossen. Dat in de eerste plaats.

In de tweede plaats viel mij ook op dat er in het debat over cumulatieve bedragen wordt gesproken, terwijl wij, als we aan de uitgavenkant debatten met elkaar voeren, het debat voeren over kasjaren. Stelt u zich het volgende voor. Ik kan vertellen dat mevrouw Keijzer 10 miljoen per jaar verdient als je 100 jaar neemt en alles bij elkaar optelt. Dan zou mevrouw Keijzer zeggen: mijn rekeningen zijn ook 100 miljoen. In de boekhouding praten we dus over kasjaren en niet over cumulatieve bedragen, dus alles bij elkaar opgeteld. Als je wel in cumulatieve bedragen zou willen spreken, zou je dat ook overal moeten doen om de vergelijking goed te kunnen maken. Ik zal een vergelijking maken. Ik heb nog net niet de champagnekurken ontpopt zien worden toen de bezuinigingen van tafel leken. Zo werd het geduid, maar dat is niet het geval, want er zal hervormd moeten worden. Maar als je dat doortrekt tot 2040, heb je het over een bedrag van 36 miljard. Je kan dus feestvieren dat bezuinigingen van tafel zijn, maar we hebben het dan over een gecumuleerd bedrag tot 2040 van 36 miljard. Dat plaatst die 17 miljard dus weer in een heel ander perspectief. Als je het terugbrengt tot kasjaren, heb je het over zo'n 1 tot 2 miljard per jaar, wat dan ook gedekt

moet worden. We moeten dus niet appels met peren gaan vergelijken. Kasjaren met cumulatieve bedragen vergelijken leidt echt tot misverstanden.

De heer **Stultiens** (PRO):
De VVD probeerde gisteren bij het debat dezelfde lijn te voeren, namelijk zeggen dat het pakket structureel is gedekt. Na zeven keer vragen gaf de woordvoerder toe: o nee, dat was bullshit. Nu gebeurt dat vandaag opnieuw. Ja, u kunt moeilijk kijken, voorzitter.

De **voorzitter**:
Nou, ik vind het woord "bullshit" …

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik vind het nog heel vriendelijk uitgedrukt voor iets wat niet waar is.

De **voorzitter**:
Houd het een beetje parlementair.

De heer **Stultiens** (PRO):
Laat ik het dan heel parlementair vragen. Als het 100 miljoen structureel kost en er 14 miljoen wordt gedekt, hoe is een tekort van 86 miljoen dan een dekking? Dat is gewoon niet waar. Waarom zegt de minister van Financiën dingen die niet waar zijn?

Minister **Heinen**:
Ik vond het zelf ook een vrij genuanceerd standpunt. Ik doe vaker debatten met de heer Stultiens. Ik zou zeggen: u moet 'm eens in de ochtend horen, dan krijg je nóg stevigere termen om de oren.

De **voorzitter**:
Nou, nou, nou.

Minister **Heinen**:
Maar als het gaat om die twee peilstokken van de overheidsfinanciën is het, nogmaals, een gedekt pakket in de kabinetsperiode. Structureel maakt het niet uit of het in aanwas of winst zit, want het is in beide gevallen nul. Dat ziet u ook in de tabel. Over de tussenliggende periode hangt het ook af van de aannames die je doet over de ontwikkeling van de vermogenstitels. We hebben daar aannames op gedaan, naar beste weten van wat wij de beste benadering vinden. Dan kom je tot die reeks tot 2040. Maar nogmaals, we kijken of het een gedekt pakket is in deze kabinetsperiode. Laat mij daar één punt aan toevoegen. Als het gaat om de dekking, hebben wij wel gedaan waar de Kamer ons toe opriep. Het waren aangenomen moties in de Kamer die zeiden: kijk naar het box 2-tarief en verlaag dat tarief; dan wordt er vermogen uit box 2 gehaald en dat kunt u gebruiken om tijdelijk een hobbel over te gaan. Dat is eerder door de heer Dijsselbloem toegepast bij de stamrecht-bv's, in Rutte II. Ik geloof ook dat het in 2007 is toegepast. Daar wordt dus vaker toe overgegaan. Het is ook een motie geweest die ons daartoe heeft opgeroepen. Daar hebben wij uitvoering aan gegeven.

De heer **Stultiens** (PRO):
Waar te beginnen? Dit zijn zo veel dingen achter elkaar die niet kloppen of half kloppen. Het lijkt weer een sketch van een paar maanden geleden. Ook toen moesten we vragen naar de tabel. Die hebben we nu. Het is zijn eigen tabel waarin staat: tekort structureel 86 miljoen. Moeten we opnieuw gaan vragen of de tabel naar de Kamer kan? Het is belachelijk dat we hier weer staan. Het is weer dezelfde dynamiek. En nog steeds heeft de minister niet geleerd van zijn vorige fouten. Het is niet gedekt, want er is een structureel tekort van 86 miljoen. En hij kan het niet eens eerlijk toegeven.

Minister **Heinen**:
Ik vind het een beetje flauw worden. Het klopt, er staat 86 miljoen in de structurele situatie. De heer Stultiens weet ook dat er in de tabellen die wij presenteren aan de uitgavenkant ook weer een overdekking zit en per saldo is dat afgerond nul. Dat weet de heer Stultiens, maar hij wil heel graag het beeld opwekken dat er een ongedekt pakket is. Dat is zijn goed recht, maar de heer Stultiens weet ook hoe wij die structurele som opstellen.

De **voorzitter**:
Afrondend.

De heer **Stultiens** (PRO):
Iedereen, elke econoom, elke duider, elke partij hier, weet dat het een ongedekt pakket is, behalve Eelco Heinen, de minister van Financiën, zelf. Die blijft hier met droge ogen beweren: het is wel gedekt. Dat is toch totaal ongeloofwaardig? Iedereen die een tabel kan lezen, weet: dit is niet gedekt. Er is 17,5 miljard ongedekt: een blanco cheque naar vermogenden, betaald door de rest van Nederland en toekomstige generaties. Dat is €1.000 per Nederlander. En nog steeds staat hij hier te zeggen: nee, het is wel gedekt. Is iedereen gek geworden of alleen de heer Heinen? Welke van de twee is het?

De **voorzitter**:
De minister van Financiën.

Minister **Heinen**:
Ik ga terug naar mijn eerdere betoog. Laten we elkaar heel houden en laten we proberen het debat hoffelijk met elkaar te voeren. Ik zal een net antwoord geven op de vragen die de heer Stultiens stelt. Ik heb ook het sommetje gezien dat dat tekort in de ramingen dan wordt vertaald naar €1.000 per Nederlander, maar zullen we dat dan ook aan de uitgavenkant doen? Want daar staat 36 miljard geparkeerd. Hoeveel is dat dan per Nederlander? We weten alle twee dat dat niet het geval is. We weten alle twee dat we die situatie in het voorjaar weer opnieuw bezien en we ook naar de hervormingen kijken die uit de polder komen. Dan bekijken we de nieuwe raming weer. We moeten naar een dalend tekort en daar werken we elk jaar aan. Sterker nog, daar dwingen zowel de uitgaven- als de lastenkaders ons toe.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Na dit vriendelijke onderonsje ga ik hier toch nog even op door. De minister is het toch wel met me eens dat er in september een voorstel lag met cumulatief — de minister betwist dat je dat zo moet doen — een tekort van 7,7 miljard en een structureel overschot van 454 miljoen tot 2040? In dat voorstel zaten maatregelen die werden betwist door de hele Kamer, namelijk dat kleinere spaarders en beleggers niet moesten worden betrokken in de dekking. So far, so good: dat is niet gebeurd, dus dat is winst. Alleen zijn er toen ook alternatieven aangereikt. De minister beroept zich zojuist op aangenomen moties, maar met de aangenomen motie over de papieren schenking had er toch al een veel netter verhaal gelegen. Die had er in ieder geval voor kunnen zorgen dat het structurele tekort van 86 miljoen was omgeslagen naar een structureel overschot, weliswaar niet zo heel groot, maar toch een structureel overschot. Dan had de minister ook nog kunnen zeggen: we voeren niet alleen niet-aangenomen moties uit, maar ook aangenomen.

Minister **Heinen**:
De heer Grinwis verwijst naar grofweg drie moties die volgens mij ofwel zijn mede-ingediend of gesteund door de heer Grinwis. Eén motie was naar aanleiding van de discussie die we al hadden gehad over dekkingsvoorstellen, wat een structurele overdekking met zich meebracht waarvan de hele Kamer zei: doe dat niet. Als alternatief werd gezegd: haal meer uit het tarief in box 2. Daarvan weten we: hoe meer je doet in box 2, hoe meer vermogen je naar voren haalt en hoe meer de sinusbeweging dus fluctueert. Dat is één. Twee. Er werd

opgeroepen: kijk naar de reserve van de tegenbewijsregeling. Die motie heeft geen meerderheid gehaald. Het advies van de Raad van State was: kijk daar nog eens goed naar, want het is best aan te nemen dat daar ruimte zit. Naar aanleiding van dat advies hebben wij tegen elkaar gezegd: prima, dan gebruiken we dat ter dekking van wat de Kamer noemde "de kleine spaarders".

Daarnaast was er een derde motie. Daar wijst de heer Grinwis specifiek op. Ik geloof dat dat ging om de rentevergoeding van de papieren schenking in de erf- en schenkbelasting. Dan zeg ik het, geloof ik, goed. Om en nabij is dat 150 miljoen. Dat is te weinig om dat hele gat te dekken, dus daar hebben we een alternatief voor gevonden. De reden waarom wij naar een alternatief hebben gekeken … Nogmaals, ik ga geen partijnamen noemen. Maar terwijl de motie werd aangenomen in de Tweede Kamer kreeg ik bericht uit de Eerste Kamer: als u dát als dekking heeft, dan vervalt onze steun voor het pakket van de novelle, dus doe dat niet. Daarom hebben we naar alternatieven gekeken, zeker in het licht van een incidenteel budgettair probleem dat je moet dekken en geen structureel probleem. De dekking ziet toe op een structurele dekking. Daarvoor hebben wij een alternatief gekozen.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Maar feit blijft dat de minister de focus heeft op de begrotingsperiode waarvoor het kabinet verantwoordelijk is, waarin een tekort is van 159 miljoen op deze operatie. Structureel gaat het om 86 miljoen. De minister schermt hier iedere keer met de Eerste Kamer. De steun zou vervallen in de Eerste Kamer. Eerst gold dat voor het wetsvoorstel over de aanwasbelasting inclusief de oorspronkelijke novelle van de staatssecretaris. Nu zou de steun in de Eerste Kamer vervallen als de motie over de papieren schenking zou worden uitgevoerd. Sorry, maar dit zijn bewijzen uit het ongerijmde. Dat ergens kritiek klinkt, is nog niet hetzelfde als dat de Eerste Kamer tegen zou gaan stemmen. Nota bene: deze minister van Financiën had weliswaar nog steeds een voorstel met een badkuip in de jaren dertig voorgelegd, maar je zou structureel wel weer boven water komen. Dat is nu niet het geval. Ik heb een- en andermaal gevraagd, ook in deze Kamer, met steun van rechts en van links, om alsjeblieft in ieder geval te zorgen voor een dekking met zo'n maatregel in het vermogensdomein die nog enigszins wordt gedragen, want ik ken de gevoeligheid van deze discussie. Waarom heeft de minister dat niet gedaan? Dan hadden we toch een heel ander debat gehad vandaag?

Minister **Heinen**:
Zeker. Die inschatting maak ik ook. Toch nog even terug. Ik heb al aangegeven waarom we op dit punt zijn gekomen en waarom we naar die vermogenswinstbelasting zijn overgegaan. Dat is vanuit de diepgewortelde wens in Den Haag om nou te gaan naar werkelijk rendement in plaats van fictief rendement. Dat is iets wat een overgroot deel van de Kamer steunt. In de dekking hebben wij … Dat weet de heer Grinwis ook en hij roept zelf ook vaak op om te kijken naar een dekking binnen het domein zelf. Daar zijn ook Kamermoties over ingediend. Dan heb je het over box 1, box 2 en box 3. Bij box 1 heb je het over de lasten op arbeid. Een meerderheid van de Kamer heeft daarover aangegeven: doe dat niet. Dat snap ik ook heel goed in het licht van dat de lasten op arbeid al vrij hoog zijn.

Dan kom je op box 2 en box 3. In box 3 heb je grondslag en tarief. Het tarief is met 36% al vrij hoog; dat moeten we ook eerlijk bekennen tegen elkaar. Ga je een tarief verder verhogen, dan is het voordeliger om naar box 2 te gaan, dus levert dat in zichzelf niks op, omdat de belastingdruk, het dga-tarief, de vpb in box 2 dan lager is. Dan krijg je boxhoppen, dus een hoger tarief levert in die zin ook niks op. Dan blijft over de grondslag. Dan moet je naar het heffingsvrije vermogen kijken. Ik heb daarover een voorstel gedaan en gezegd: laten we nou teruggaan naar 2020, 2021. Ik had niet het idee dat we toen massaal onder bruggen sliepen, dat er een crisis gaande was. Ik heb al genoemd dat ik in die hyperfocus, op zoek naar die dekking, een inschattingsfout gemaakt heb. Dat heb ik ook direct in het debat hersteld en gezegd: oké, gezien de onrust en het beperkte draagvlak nemen we dat weer terug.

Maar dan zijn de opties ook wel op binnen het domein. Dan moet je breder gaan kijken. Daar heeft de heer Grinwis een motie ter aansporing over ingediend in die erf- en schenkbelasting. Ik snap de reflectie die de heer Grinwis daarop doet, maar neemt u mij niet kwalijk dat ik ook in de Eerste Kamer koffiedrink en naar meerderheden zoek en dat de partijen op wier steun ik reken voor deze hele operatie daar hebben aangegeven dat met erf- en schenkbelasting hun steun vervalt. Ik probeer wel in twee huizen steun bij elkaar te krijgen. Dat is ongelofelijk moeilijk. Er zijn zeventien partijen in de Tweede Kamer en twintig partijen in de Eerste Kamer. Ik denk dat de staatssecretaris en ik hierna in therapie moeten om van onze koffieverslaving af te komen. Het is echt heel complex. Ik probeer er wel rekening mee te houden hoe iets landt in de Eerste Kamer.

De **voorzitter**:
Afrondend.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
We hebben dit al tig keer tegen elkaar gezegd, dus in die zin hoef ik het niet af te ronden, maar ik constateer en concludeer dat de minister van Financiën hier gewoon een kans heeft laten liggen om zijn voorstel te voorzien van een betere dekking, incidenteel maar vooral ook structureel, en van meer parlementaire steun. Hij schermt met de Eerste Kamer. Wij kunnen dat niet controleren, want dat zijn gesprekken achter gesloten deuren. We moeten ook nog maar afwachten of de soep bij de stemming daadwerkelijk zo heet zou zijn gegeten als hier wordt beweerd. Feit is wel dat hier in het parlement in ieder geval bij mij het nodige chagrijn is ontstaan omdat sommige moties niet zijn uitgevoerd terwijl ze wel zijn aangenomen en omdat het tegelijkertijd financieel geen degelijk verhaal is, vind ik. Ik zou hier als minister van Financiën in ieder geval niet mee voor de dag durven komen. Dat blijft dus wel een beetje staan. De minister zegt dat hij de Eerste Kamer ter wille is, maar daarmee heeft hij hier wel een groter gat geslagen in het draagvlak.

De **voorzitter**:
Interrupties en de antwoorden moeten echt iets korter, want we hebben nog een hele avond voor de boeg. Ik vraag hierbij echt uw medewerking, anders gaan we toch een maximumaantal interrupties afspreken.

Minister **Heinen**:
Ik zeg dit met alle respect en alle vriendschap richting de heer Grinwis, maar deze interruptie verbaast me wel. Ik heb hem eerder online ook kwalificaties zien geven aan de dekking, maar ik wijs er wel op dat de heer Grinwis een motie mede heeft ondertekend, of in ieder geval ervoor heeft gestemd, die zei dat de dekking uit box 2 moest komen ter compensatie van de kleine spaarders. Vervolgens was er ook een motie, die het niet gehaald heeft maar wel mede gesteund of ingediend was door de ChristenUnie, die zei dat we moesten kijken naar reserves van de tegenbewijsregeling. Dat hebben we ook gedaan. Dus we voeren de dekkingsvoorstellen uit — op één na: de erf- en schenkbelasting — in het licht van de meerderheden in de Eerste Kamer, waar ik het wetsvoorstel er ook doorheen probeer te krijgen. Dus bij kwalificaties als "de grootste zwendel ooit", terwijl ik moties uitvoer die worden ingediend, heb ik wel zo mijn bedenkingen.

De **voorzitter**:
De heer Dassen. Nee, nee, meneer Grinwis.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Een persoonlijk feit. Ik word hier … Ik heb de motie van de heer Flach gesteund over box 2 over alleen het jaar 2027. Ik heb een motie van de heer Hoogeveen gesteund over de herstelloperatie, maar ik heb tegen de motie van mevrouw Van Eijk gestemd over box 2.

De **voorzitter**:
Het is genoteerd.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
En dat is het grootste punt dat wordt gebruikt in de dekking.

De **voorzitter**:
Waarvan akte. Meneer Dassen.

Minister **Heinen**:
Dit zat in de motie van de heer Stoffer.

De **voorzitter**:
Minister, minister, minister. Meneer Dassen.

De heer **Dassen** (Volt):
Ergens is het wel fascinerend. De minister probeert een gat te dekken met een ander gat en uiteindelijk hebben we dus een gat van 18 miljard. Als welk Kamerlid dan ook hier met een amendement was gekomen om het op deze manier te dekken, dan had de minister hier gestaan en dat van harte afgeknald. En daar had ik helemaal begrip voor gehad, want dit is natuurlijk geen dekking. Ik ben benieuwd hoe de minister van Financiën er zelf op reflecteert dat hij hier vervolgens zelf wel mee kan komen.

Minister **Heinen**:
We hebben gekeken hoe we dat in het verleden deden. In het verleden, uit mijn hoofd in 2014, is in het kabinet-Rutte II door mijn voorganger, de heer Dijsselbloem, rondom de stamrecht-bv's hetzelfde toegepast. Ook daar zat er een structureel probleem aan de inkomstenkant. Het verzoek is toen geweest: verlaag het tarief bij de stamrecht-bv's, zodat je er vermogen uit kunt trekken. Ook in Kamerbrieven — we hebben het nog eens nagezocht — was er dezelfde redenering, namelijk dat het leidt tot een derving in latere jaren maar dat dit te rechtvaardigen is, omdat het op de middellange termijn weer opgelost dient te worden door hervormingen. Die werden toen, in die tijd, wél uitgevoerd. De discussie over hervormingen voeren wij weer in het voorjaar, als je de overheidsfinanciën in het licht van de middellange termijn kunt bezien. Als je dit, box 3, wilt oplossen, zul je op de korte termijn over die hobbel heen moeten. Dat was dat grote bedrag. Daar is geen incidentele dekking voor te vinden, voor die 4,5 miljard waar je overheen moet. Dat was elke keer de drempel waar de Kamer en ook mijn voorgangers voor stonden. Het lukte ons maar niet om dat op te lossen, om over die drempel te komen op weg naar de oplossing. Om over die drempel te komen, hebben we dus teruggegrepen op een voorstel uit 2014 van mijn voorganger, met het incidenteel verlagen van de belastingen in box 2. Dan kan daar vermogen uit komen. Dan heb je een incidentele opbrengst en in de structurele situatie loopt dat gat.

De heer **Dassen** (Volt):
Het is fijn om te horen dat de minister aangeeft hoe hij bij het idee is gekomen, maar het feit blijft dat er een gat is van 18 miljard en dat er een belastingkorting wordt gegeven in box 2. De consequentie daarvan is dat dit later gedekt zal moeten worden. Dat betekent dus dat toekomstige generaties dit moeten dekken. Dat vind ik niet heel chic van deze minister. Hij kan dan terugverwijzen naar 2014. Dat begrijp ik, maar uiteindelijk is dit toch een cadeau voor de mensen in box 2, voor de mensen die het het makkelijkste kunnen dragen, ten koste van toekomstige generaties. Ik vind dat moeilijk te rijmen.

Minister **Heinen**:
Dat zijn twee vragen. De ene is de politieke taxatie hoe je aankijkt tegen een verlaging van box 2 en dus eigenlijk een verlaging van het belastingtarief voor ondernemers. Ik denk dat er verschillende manieren zijn om dat politiek te taxeren. Ik streef altijd naar belastingverlaging

in plaats van naar belastingverhoging, maar wel tegen de achtergrond van gezonde overheidsfinanciën. Als je de overheidsfinanciën op de middellange termijn beziet, zie je vooral dat de tekorten oplopen door stijgende uitgaven — dat zit in de sociale zekerheid, dat zit in de zorg — en een oplopende rente als gevolg van een toenemende schuld. We zullen ook daarop moeten ingrijpen. Maar elk voorjaar bezien we ook weer de overheidsfinanciën. We staan voor belangrijke hervormingen in het voorjaar, dus we wachten ook af waar de polder mee komt. Het gaat om de combinatie: hoe los je iets incidenteel op, maar hoe zorg je er ook voor dat het op de middellange termijn en structureel netjes achterblijft. Daarvoor zul je ook weer moeten hervormen. Dat is niet op te lossen met alleen maar lastenverzwaring. Daar zul je ook moeten ingrijpen op de uitgaven.

De **voorzitter**:
Afrondend.

De heer **Dassen** (Volt):
Gisteren maakte de minister zijn debuut bij het Sinterklaasjournaal. Ik heb hem daar nog mee gecomplimenteerd. Het was een heel mooi debuut. In de eerste aflevering van het Sinterklaasjournaal waren ze volgens mij op zoek naar Sinterklaas. Ik zou zeggen: we hoeven niet verder te kijken, we hebben hem gevonden.

De heer **Stultiens** (PRO):
Daar heeft hij helemaal gelijk in. Ik ben benieuwd. De minister zegt dat hij voor lastenverlichting is. Tegelijkertijd ligt er vandaag, deze week, een plan voor met een enorme lastenverzwaring in box 1. Waarom noemt hij het een verstandige en eerlijke keuze om de lasten wel enorm te verhogen voor werkende mensen, maar nu 18 miljard belastingkorting te geven voor box 2 en box 3?

Minister **Heinen**:
Dit debat hebben wij natuurlijk ook gevoerd bij de Financiële Beschouwingen en, geloof ik, ook in de eerste termijn van … Nou, we staan vaak met elkaar te debatteren en dat doe ik met plezier. Ik heb de heer Stultiens ook toen horen zeggen: ja, maar die 18 miljard lastenverzwaring. Wij hebben uitgelegd dat die lastenverzwaring een uitvloeisel is van voorgaande kabinetten. Ik heb daarbij ook voorbeelden genoemd, bijvoorbeeld ETS, het emissiehandelssysteem. Dat loopt ook in deze sommen. De Aof-premie, een werkgeverspremie, loopt in de tabel waarnaar de heer Stultiens verwijst ook naar de lasten op arbeid, terwijl het een heffing bij ondernemers is. Zo hebben we het bolletje wol met elkaar ontrafeld. Dan blijkt het veel genuanceerder te liggen. De staatssecretaris heeft dat ook in zijn debatten gedaan en heeft gezegd dat we in Den Haag traditioneel naar koopkracht kijken. We kijken niet naar lastenontwikkeling, want als je naar lastenontwikkeling kijkt, moet je ook naar de uitgavenontwikkeling kijken en naar de inkomsten van mensen thuis. Dat tezamen leidt tot koopkracht. Bij de koopkracht ben je afhankelijk van loonontwikkeling, van prijsontwikkeling en uiteraard van de belastingen van de overheid. Met dat tezamen streven we naar een positief koopkrachtbeeld. Daarom hebben we de vrijheidsbijdrage, die voor volgend jaar stond ingeboekt voor 1,5 miljard, nu volledig tenietgedaan. Voor de invulling daarvan kijken we als kabinet naar de Kamer. Er zijn veel voorstellen gedaan om het anders in te richten, onder anderen door de heer Grinwis. Het voorstel was onder andere om de arbeidskorting niet te doen en, geloof ik, het meer in tarieven te doen. Maar dat is de expertise van de staatssecretaris, die daar straks nog nader op ingaat.

De heer **Stultiens** (PRO):
Eigenlijk was de vraag heel simpel: waarom vindt hij het eerlijk dat de lasten op werk de komende jaren omhooggaan en er nu een enorme belastingkorting is voor box 2 en box 3? Daar wil ik graag een antwoord op.

Minister **Heinen**:
Als de heer Stultiens specifiek verwijst naar de vrijheidsbijdrage, kan ik het volgende zeggen. Ik heb al ontleed dat er meer elementen zitten in die lastenontwikkeling, ook als voortvloeisel uit het verleden. Maar als het specifiek gaat om de vrijheidsbijdrage, waar dit kabinet natuurlijk voor verantwoordelijk is en die een uitvloeisel is van het coalitieakkoord, grijp ik terug naar het begin van mijn betoog: de veiligheidssituatie in Europa verslechtert met de dag. Gister was in de Eurogroep ook de secretaris-generaal van de NAVO, de heer Rutte, aanwezig om aan de minister van Financiën aan te geven: u zult snel meer geld voor defensie moeten vrijmaken. De veiligheidssituatie verslechtert. Het is, ook gezien de inlichtingenrapporten die wij ontvangen, zeer goed mogelijk dat we binnen een aantal jaar in een grotere confrontatie staan ten opzichte van de Russische Federatie. We zullen meer moeten investeren en dat geld moet ergens vandaan komen. In het coalitieakkoord is ervoor gekozen om dat enerzijds te financieren met hervormingen, die ook nodig zijn om onze concurrentiepositie te verbeteren, en anderzijds via de lasten. Daar is de vrijheidsbijdrage toen op gebaseerd.

De **voorzitter**:
Afrondend.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik vroeg alleen maar waarom het eerlijk is om de lasten op werk wel te verhogen en nu een korting te geven aan vermogenden. Op die vraag komt dus nooit een antwoord. Dan krijg je inderdaad iets over de NAVO, meneer Rutte, de vrijheidsbijdrage, zorgpremies en het kabinet-Schoof, allemaal dingen die niet relevant zijn voor de vraag. De vraag is namelijk gewoon waarom u er elke keer voor kiest om de lasten voor werkende mensen te verhogen en een belastingkorting van 18 miljard voor box 2 en box 3 te geven. Die vraag is toch vrij makkelijk te beantwoorden? Waarom is daar geen antwoord op?

Minister **Heinen**:
Dan heb ik die vraag partieel beantwoord. Ik heb hem beantwoord als het gaat om de inkomstenbelasting, maar over de vermogenskant voeren wij nu precies het debat, namelijk over box 3. Daarbij heeft, zoals ik al aangaf, de meerderheid in de Eerste Kamer aangegeven de vermogensaanwasbelasting onverstandig te vinden, vanuit een eerlijkheidsprincipe — je belast namelijk iets wat je niet hebt, een redenering die ik op zich begrijp — en anderzijds vanuit de zorgen over het vestigingsklimaat. Laten we ook niet de onrust vergeten die er was vanuit het bedrijfsleven, vanuit ondernemers. Die gaven aan dat zo'n belastingsysteem uniek is in de wereld. Het belasten van die papieren winst is slecht voor het investeringsklimaat en het vestigingsklimaat, wat weer banen kost en wat je uiteindelijk ook weer terugziet op je loonstrookje. Dat is de reden dat we hebben aangegeven dat we deze wet willen veranderen.

De **voorzitter**:
U vervolgt uw beantwoording.

Minister **Heinen**:
Ik beantwoord gewoon de vragen die mij worden gesteld. Dit zijn dus de vragen die aan de interruptiemicrofoon zijn gesteld over de dekking. Ik begrijp dat dat ook het openstaande punt van het WGO van gister was en dat daar kritische vragen over waren. Die beantwoord ik graag. Voor zover dat niet volledig is, zal ik dat in de tweede termijn hervatten. Dan had ik nog twee vragen die over het Belastingplan gingen. Ik kijk even naar u, voorzitter, voor de orde van het debat: ik kan dat nu doen, of vindt u het prettiger dat we overgaan naar …

De **voorzitter**:
Nee, nee, nee. We sluiten nu echt de beraadslaging over de behandeling van de novelle. Ik zie leden bij de microfoons staan; zij krijgen alle gelegenheid voor interrupties. Daarna

schors ik voor de dinerpauze en daarna gaan we aanvangen met de voortzetting van het debat over het Belastingplan. Maar een aantal leden heeft nog wel wat vervolgvragen. Mevrouw Inge van Dijk krijgt daarvoor het woord.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Ik heb eigenlijk maar één vervolgvraag. We hebben gisteren vragen gesteld en geïnventariseerd. Mijn vraag gaat eigenlijk over de hervormingen van het belasting- en toeslagenstelsel. We hebben nu namelijk een enorme discussie over de hervorming van box 3 en het dekken daarvan. Aan het einde van het jaar krijgen we hopelijk een brief over de verdere vormgeving van de hervorming. Daarbij gaat het natuurlijk ook over miljarden. Alleen al in de arbeidskorting, als we daar iets mee willen, zit 38 miljard. Ik ben heel benieuwd hoe de minister van Financiën daarnaar kijkt, want als we die discussie niet aan de voorkant goed voeren, denk ik dat we heel die hervorming wel op onze buik kunnen schrijven.

Minister **Heinen**:
Dit ben ik zeer met mevrouw Van Dijk eens. Ik denk dat als we uitzoomen naar ons hele belastingstelsel, we zien dat we het veel te complex hebben gemaakt en dat we met elkaar moeten constateren dat dit belastingstelsel niet meer bij deze tijd past. Mevrouw Van Dijk had, geloof ik, ook een prijs gewonnen als beste fiscalist, als beste fiscale woordvoerder, en zij wijst daar ook al langer op. We hebben het ongelofelijk ingewikkeld gemaakt. Dat hebben we allemaal gedaan, ook ik als Kamerlid; er is ook vaak gegrepen naar het instrument van de arbeidskorting — daar word ik ook vaak aan herinnerd — vanuit de gedachte dat werken moeten lonen. Maar we zien ook dat je daarmee zo veel heffingskortingen hebt dat je het overzicht kwijtraakt. Dat moet dus versimpeld worden. Daarbij moeten we ook naar de toeslagen kijken. Daarmee pompen we heel veel geld rond. Het kabinet en mijn collega's in het kabinet, de heer Vijlbrief en de heer Aartsen, werken nu ook hard toe naar het afschaffen van de kinderopvangtoeslag. Dat doen ze om de vreselijke terugvorderingen die daar hebben plaatsgevonden in de toekomst te voorkomen, maar ook om daar in ieder geval een toeslag af te schaffen. Laten we daar werk van blijven maken. De staatssecretaris zal daar straks nader op ingaan, maar als ik één ambitie zou mogen toevoegen aan deze kabinetsperiode, zou dit het zijn.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Wij delen die ambitie heel erg, maar mij gaat het eigenlijk vooral om het volgende. Ik zoek echt momentum — dat hoeft niet nu — om de bredere discussie te voeren over hoe we die enorme miljarden t.z.t. gaan dekken. Als we gaan zeggen dat die uit het domein moeten komen, weten we dat dat een onmogelijke opgave wordt. Ik maak me daar zorgen over, omdat ik bang ben dat dat de verdere hervorming iedere keer dwarsligt en dat we geen steek verder komen.

Minister **Heinen**:
Laat ik in ieder geval toezeggen dat ik deze hervormingen met een open blik zal benaderen. Zoals ik bij de SZW-hervormingen ook alles heb gedaan om de polder, de werkgevers en werknemers, bij elkaar aan tafel te krijgen, zal ik er ook alles aan doen om hier een heel moeilijk voorstel te verdedigen over box 3, maar wel vanuit de gedachte: we gaan het nu fiksen, we gaan het niet weer laten gebeuren dat we langer in dit onwenselijke systeem zitten. Ik zal er alles aan doen om de hervorming van het belastingstelsel dichterbij te brengen.

De heer **Stultiens** (PRO):
Normaal gesproken is het goed gebruik dat we bij grote belastingwijzigingen een doorrekening krijgen van het Centraal Planbureau. Ik ben benieuwd waarom we die deze keer niet gehad hebben.

Minister **Heinen**:
Ik moet even nagaan wat we door hebben laten rekenen en wat niet. Ik geloof dat het hele Belastingplan of de hele Miljoenennota gewoon van een doorrekening is voorzien. Daar zijn veel wijzigingen op gekomen. In de traditie laten we amendementen niet apart doorrekenen, maar worden die wel altijd gevalideerd. Ik geloof dat ik ook de laatste raming die ik uw Kamer heb doen toekomen, heb laten valideren, en dat daar de opmerking vandaan is gekomen dat deze raming met grote onzekerheid is omgeven. Trek daar dus niet te grote conclusies uit; dat is dan de afdronk van die doorrekening. Maar ik zal zo in de schorsing even terugkijken wat we allemaal hebben liggen.

De heer **Stultiens** (PRO):
Daar kan ik bij helpen: het ligt er inderdaad niet. Het is natuurlijk geen amendement dat voorligt, maar een wetswijziging van 18 miljard waar negen maanden op gebroed is. We lezen online dat het CPB aangeeft: we wachten nog op informatie van de minister om deze raming te kunnen maken. Normaal gesproken, in een goed proces, krijg je op Prinsjesdag de ramingen van Financiën en het Centraal Planbureau, maar omdat er negen maanden niks gebeurd is en wij dit nu met spoed moeten behandelen, ligt er geen doorrekening, wat natuurlijk vrij absurd is. Daarom stel ik de vraag: kan de minister alsnog zorgen voor een doorrekening van dit peperdure plan?

Minister **Heinen**:
We hebben de ramingen aan uw Kamer gestuurd. We hebben zelfs ramingen aan uw Kamer gestuurd tot 2040, terwijl we zeggen dat dat met onzekerheid omgeven is. Normaal gesproken ronden we een belastingplan af in augustus, zodat het net doorgerekend kan worden. Ja, ik constateer dat we veel nota's van wijziging hebben moeten sturen, ook in het licht van de gesprekken die wij continu voeren. Dan kan je daar niet elke keer apart een doorrekening van laten doen, maar laat me in de schorsing nagaan wat er precies over dit specifieke punt uitgewisseld is. Dat weet ik niet.

De **voorzitter**:
Afrondend.

De heer **Stultiens** (PRO):
Afrondend, voorzitter. Het zou toch veel beter zijn, zeker vanuit de minister van Financiën gezien, als je zegt: we laten het eerst netjes doorrekenen, zodat we alle feiten op tafel hebben, en dan pas gaan we er als Kamer over stemmen? Ons als Kamer wordt nu gevraagd om het er in een week doorheen te jagen. Dat is om vele redenen onverstandig, maar het is helemaal bizar dat er niet eens een doorrekening van het CPB ligt omdat het te weinig tijd heeft gehad; ze wachten nog op informatie van de minister. Dan moeten we toch gewoon wat meer tijd nemen en zorgen voor een goede behandeling?

Minister **Heinen**:
In de ideale situatie ronden we een belastingplan in politieke zin in augustus af. Dan kan ik alles met het advies van de Raad van State en de doorrekening naar de Kamer sturen. Dit traject duurt veel te lang, waardoor je dus inderdaad tegen dit soort zaken aanloopt. Ik hoor de heer Stultiens weer zeggen "erdoorheen jagen", maar laat mij in herinnering brengen dat er een aangenomen Kamermotie was om zo snel mogelijk naar vermogenswinst te gaan. De Eerste Kamer heeft opgeroepen om dat in 2028 te doen. Daarvoor hebben we een uitvoeringstoets laten doen. Die leidde voor ons tot de conclusie dat je beter kan sturen op 2029. In die zin proberen wij zo veel mogelijk uitvoering te geven aan de oproepen van de Kamer, zowel in de richting als in de dekking. Laat me in de schorsing nagaan wat er precies is op het specifieke punt waarnaar de heer Stultiens wijst. Ik kan niet nagaan welke ambtelijke uitwisseling er elke dag allemaal plaatsvindt.

De heer **Vermeer** (BBB):
Gisteren heb ik in het wetgevingsoverleg nog een vraag gesteld over dat Rob Jetten tijdens de persconferentie na de ministerraad van afgelopen vrijdag 6 november feitelijk erkende dat het kabinet bij de dekking van de box 3-novelle afwijkt van de gebruikelijke begrotingsregels. Hij formuleerde het zelfs als het "op een vast begrotingsmoment herijken van de kaders". Dat is een nieuwe toverzin. De zeer uitgebreide vraag die ik daarbij had, is op verzoek doorgeleid naar de minister. Heeft de minister die vraag wel ontvangen? Ik heb namelijk nog nergens antwoorden op gehoord.

De **voorzitter**:
In deze zaal verwijzen we natuurlijk naar de minister-president; die bedoelde meneer Vermeer.

De heer **Vermeer** (BBB):
Nee, voorzitter. Ik heb een vraag aan de minister van Financiën gesteld over de mededeling van de heer Jetten. Uiteraard spreken ze met één mond, dus feitelijk maakt het niet uit wie hier staat.

De **voorzitter**:
Ik bedoelde te zeggen: we hebben het hier niet over "Rob Jetten"; we hebben het hier over de minister-president.

De heer **Vermeer** (BBB):
O, sorry. De minister-president.

Minister **Heinen**:
Fijn dat u de persconferenties kijkt! De begrotingsregels. Op dag één was er bij de regeringsverklaring een motie ingediend waarin stond dat de kaders van het kabinet niet de kaders van het parlement waren. Dat gaf mij dus een extra uitdaging om die overheidsfinanciën stabiel te houden. Er waren ook oproepen van: wees niet te veel van beton; stel u flexibel op om doorbraken te bereiken. Dat hebben we gedaan aan de uitgavenkant. Nu proberen we het ook rond box 3 zo in te passen dat we die hobbel kunnen nemen.

Ik wil op één begrotingsregel wijzen die we niet naleven en waarvan ik echt denk dat we — laten we dat op een ander moment doen — het debat daarover moeten aangaan: het trendmatig begrotingsbeleid, zoals dat ook is vormgegeven door mijn voorganger, de heer Zalm. Als ik één belangrijke innovatie daarvan mag aanwijzen, los van de uitgavenkaders, de lastenkaders en alles wat daaronder zit, is het om één hoofdbesluitvormingsmoment te hebben. De reden waarom we teruggingen naar één hoofdbesluitvormingsmoment, is bestuurlijke rust, om te voorkomen dat je elke maand bij wijzigingen en nieuwe inzichten terugkomt op voorgaande besluiten. Dat leidt tot een politiek onrustige situatie. Vanuit die bestuurlijke rust is het trendmatig begrotingsbeleid vastgesteld, met uitgavenkaders die meerjarig zijn vastgezet, lastenkaders die meerjarig zijn vastgesteld en één hoofdbesluitvormingsmoment.

Ik denk dat het, als we het over begrotingsregels hebben, ongelooflijk belangrijk is dat we teruggaan naar dat ene hoofdbesluitvormingsmoment. Dan ga ik liever, in de traditie van het vorige kabinet, door tot de volgende ochtend om het af te ronden, dan dat ik continu wijziging op wijziging doe, dossiers met elkaar verknoop en terug moet komen op voorgaande afspraken. Dat leidt gewoon tot een rommelig proces. Nogmaals, ik kijk in de eerste plaats naar mijzelf als eindverantwoordelijke voor dit proces, maar laten we proberen daar weer naar terug te gaan in het licht van de begrotingsregels.

De heer **Vermeer** (BBB):
In de vorige coalitie en het vorige kabinet gingen we niet van alles weggeven, maar kwamen we wel tot onderhandelingen. Dat helpt ook. Nogmaals, ik heb gisteren die uitgebreide vraag gesteld, maar die is blijkbaar niet doorgeleid, want ik krijg gewoon een soort college over hoe het hier met het trendmatig begrotingsbeleid gaat. De minister-president zei dat het weloverwogen losgelaten kan worden bij de Voorjaarsnota, rondom Prinsjesdag en tijdens de daaropvolgende begrotingsdebatten. Dat is wat anders dan wat de minister van Financiën nu zegt. Nogmaals wil ik dus graag weten: welke begrotingsregel geldt nog als harde regel, wanneer het kabinet die regel bij politieke tegenwind kan herijken en de rekening na 2030 aan een volgend kabinet kan overlaten? Hoe kijkt de minister van Financiën daartegen aan?

Minister **Heinen**:
De begrotingsregels zoals vastgesteld in de Studiegroep Begrotingsruimte hebben we als coalitie overgenomen. Daar hebben we ons aan gecommitteerd, dus daar zijn we ook aan gecommitteerd. Daarnaast heb je begrotingsregels op een meer geabstraheerd niveau, die zijn vastgesteld in de Wet houdbare overheidsfinanciën. We hebben ons uiteraard allemaal gewoon aan de wet te houden. Het kan zijn dat je als kabinet zegt "gegeven meerderheden in de Kamer moeten wij afwijken van regels", maar dat bespreken we dan ook hier in de Kamer. Dat doe ik dus ook nu, op dit moment. Dan wijs ik specifiek op de belangrijkste begrotingsregel, namelijk één hoofdbesluitvormingsmoment. Daar zou ik weer erg graag naar terug willen.

De **voorzitter**:
Afrondend.

De heer **Vermeer** (BBB):
Mijn conclusie is dat ik dus beter kan onderhandelen met de minister-president dan met de minister van Financiën. Dat geeft namelijk veel meer ruimte. Het volgende is nog belangrijker. Ik wil benadrukken — dat heb ik gisteren ook gedaan in het debat — dat het budgetrecht bij deze Kamer ligt. Die regels zijn interessant als leidraad, maar uiteindelijk kunnen wij hier gewoon beslissen wat wij doen als wij vinden dat iets nodig is. Ik neem aan dat de minister van Financiën de persconferentie dan nog wel zal evalueren met de minister-president en de andere kabinetsleden.

Minister **Heinen**:
Het budgetrecht ligt altijd in de Tweede Kamer. Daar zal ik ook altijd voor vechten. Ik heb ook veel voorstellen naar de Kamer gestuurd om het budgetrecht van de Kamer te versterken. Dat is een van de redenen waarom ik eerder de Comptabiliteitswet heb aangescherpt als het gaat om de Kamer buitenspel zetten bij het doen van uitgaven. Ik vond dat verkeerd. Dus het budgetrecht is er altijd. Maar laten we ook met elkaar beseffen waarom we begrotingsregels hebben. Dat doen we niet omdat we regels belangrijk vinden of om flauw te doen, maar om rust en reinheid in het begrotingsproces te krijgen. Maar ook om de overheidsfinanciën voorspelbaar te houden en de macro-economische stabilisatiefunctie van de overheidsfinanciën het werk te laten doen. Daar is het trendmatig begrotingsbeleid natuurlijk voor ingericht. Uiteindelijk gaat het er natuurlijk gewoon om, netjes om te gaan met belastinggeld. Daarom hebben wij begrotingsregels. Ik zal altijd bepleiten dat wij ons daar zo veel mogelijk aan houden. Als coalitie hebben wij ons daaraan gecommitteerd via het coalitieakkoord en we hebben ons gecommitteerd aan de begrotingsregels zoals vastgesteld in de Studiegroep Begrotingsruimte.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Collega's van mij en ikzelf zijn druk doende met het indienen van amendementen op het Belastingplan en zo. Dan heb je altijd te maken met de spelregel dat je op lastenbasis een dekkend amendement moet hebben. Het wordt ook op lastenbasis ingediend. Gisteren heeft de staatssecretaris al toegegeven dat er bij dit voorstel is afgeweken van de gebruikelijke

spelregel om het op lastenbasis netjes te dekken en te presenteren aan de Kamer. Er is nu gekozen voor een EMU-saldoperspectief. De minister kan er toch niet omheen dat dit een afwijking is van de gebruikelijke systematiek?

Minister **Heinen**:
We hebben beide gepresenteerd, maar het is waar: we hebben vooral gekeken naar het EMU-saldo-effect, omdat daar ook het effect zit als het gaat om het tegenbewijs en het over die hobbel heenkomen. Dus we hebben het EMU-saldo laten zien. Dat is feitelijk je begrotingstekort. Nou ja, het liefst heb je een overschot, maar vaak is het een tekort. Daar wil je zien wat er gebeurt aan de inkomsten- en uitgavenkant. Dus we hebben het op EMU-saldobasis gedaan. Het klopt dat je, als het gaat om het lastenkader, een platte reeks presenteert, als je bepaalde wijzigingen doorvoert. Maar dat benadert niet de werkelijkheid van het saldo-effect. Het klopt: dat hebben we hier gepresenteerd, juist om over die hobbel heen te komen van de incidentele dekking, om naar het nieuwe stelsel te komen. Dat was tot nu toe echt een blokkade om met elkaar naar dat nieuwe stelsel te gaan. Dus we hebben gezegd: laten we eroverheen gaan en laten we op EMU-saldo laten zien wat de effecten zijn, ook in het licht van wat we in Rutte II hebben gedaan bij de stamrecht-bv's. De Kamerbrief wees toen op het saldo-effect. Sterker nog, er werden meerdere argumenten bij gehaald dat het zou leiden tot een bestedingsimpuls en dat het goed is voor de economie. Die argumenten heb ik achterwege gelaten, omdat ik hiervan niet een neoklassiek economisch debat wil maken over keynesiaans en niet-keynesiaans beleid.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Daar komt de keynesiaanse aap uit de mouw, voorzitter.

Minister **Heinen**:
Niet bij mij.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Maar dit terzijde. Hiermee staat dus vast, en daarmee geeft de minister ook toe, dat we inderdaad afwijken, bij hoe we dit voorstel presenteren — dekken is een groot woord — van hoe we dat normaal doen in het lastendomein. Mijn vraag aan de minister is aanvullend hierop. De minister heeft een voorstel gepresenteerd met een behoorlijke badkuip. Lelijk gezegd: na ons de zondvloed. Positief gezegd: er ligt nog werk voor zijn opvolger. Welke verantwoordelijkheid voelt de minister van Financiën zelf voor het vullen van dit gat in de jaren dertig?

Minister **Heinen**:
Twee zaken daarover. Ik blijf op het volgende wijzen. Als de heer Grinwis zegt dat hij het oneens is met de dekking, dan zeg ik dat ik moties uitvoer van de Kamer waarin staat "doe meer op box 2", gesteund door de heer Grinwis. "Kijk naar de reserve van het tegenbewijs", gesteund door de heer Grinwis. Dus ik zorg voor de dekking. De heer Grinwis wijst nu, maar als de heer Grinwis krachttermen gebruikt als "van likmevestje" en "zwendel" ...

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Het zit hem hoog, voorzitter.

De **voorzitter**:
Ho, ho, geef hem de gelegenheid om erop te reageren.

Minister **Heinen**:
Ja, het zit mij hoog, omdat het best wel grote woorden zijn die de heer Grinwis gebruikt, die ik in de politiek vriendschappelijke relatie niet herken. Tegelijkertijd is het precies datgene waartoe de Kamer mij oproept. Dus ik vind het wel flauw dat, als de Kamer een motie indient "haal meer uit box 2" en de minister dat vervolgens doet, de Kamer dan aangeeft "ja, maar

dat is een onverstandige dekking." Dus dat blijf ik terugleggen als ik word aangesproken op de dekking.

Dan over de periode 2030-2040. Als u mij vraagt als minister van Financiën wat daarvoor de beste dekking is, verwijs ik ook naar de situatie in 2014, zo rond die stamrecht-bv's. Toen zijn er twee bewegingen geweest. Op de korte termijn een incidentele dekking door in het licht van het EMU-saldo erin te voorzien dat er meer uit de box 2 systematiek werd gehaald, vanuit die stamrecht bv's, maar wel gecombineerd met hervormingen. Dat is waar in het kabinet-Rutte II de VVD-fractie en de PvdA-fractie samen in hebben opgetrokken. Zij hebben grote hervormingen doorgevoerd in de sociale zekerheid, waarbij je op de korte termijn de dekking doet via de lasten, via de incidentele dekking door een incidentele verlaging van het tarief in box 2, en waarin je structureel dekt door in de uitgaven in te grijpen en te hervormen.

In het voorjaar bezien wij die hervormingen. De werkgevers en werknemers gaan met elkaar om tafel. De opgave waar wij voor staan als samenleving, als geheel, is groot. Over dekking zou ik als minister van Financiën toch echt altijd zeggen: ik grijp wel in op de uitgaven, want als je ziet waar tekorten door oplopen, is dat aan de uitgavenkant, door stijgende uitgaven aan sociale zekerheid, stijgende uitgaven aan de zorg, stijgende rente-uitgaven, en, laten we niet vergeten, een economie die op een lager productiviteitsniveau is komen te liggen tegen de achtergrond van de vergrijzende samenleving.

De **voorzitter**:
Afrondend.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Wij beiden zijn professionele politici en wij kunnen volgens mij beiden tegen een stootje. Volgens mij is een en ander nu wel tegen elkaar uitgesproken en ook vastgelegd in de Handelingen. Dan kom ik bij mijn laatste vraag in deze ronde. Ik zie dat deze minister dus toch een verantwoordelijkheid voelt voor de periode ná hem, in de jaren dertig. Hij gaat daar bij de Voorjaarsnota zijn tanden in zetten. Maar nu nog even naar de inkomstenkant bij dit voorstel. Vermogenswinstbelasting heeft als risico dat er een lock-in-blokkeringseffect optreedt en dat er een uitstel van de belastingclaim plaatsvindt. In box 2 hebben we dat opgelost door een opstaptarief te introduceren en een hoger tarief, 24,5% om 31%. Hoe kijkt deze minister van Financiën aan tegen tariefdifferentiatie in box 3 ter voorkoming van het blokkeringseffect, het lock-in-effect?

Minister **Heinen**:
In theoretische zin begrijp ik natuurlijk waar de heer Grinwis op wijst. Maar ik heb ook voorstellen vanuit de Kamer gezien — het betreft niet de heer Grinwis, zeg ik voor de Handelingen; we gaan inderdaad samen nog een keer in therapie — met dusdanig hoge tarieven dat ik twee risico's zie. Enerzijds is dat het risico dat er juist weer een verschuiving is naar box 2. Je zal zien dat beleggingen dan niet in box 3 plaatsvinden maar in box 2, boxhoppen dus. En als je een tarief verder verhoogt, krijg je te maken met kapitaalvlucht naar het buitenland, zoals we ook hebben gezien in ons omringende landen. Maar laat ik nou de amendementen die worden voorgesteld op zichzelf appreciëren. Dat vind ik wel zo netjes, om zo ook recht te doen aan de indieners van die amendementen.

De **voorzitter**:
Meneer Stultiens, dan meneer Schenk, en ik stel voor dat we dit debat daarna afronden.

De heer **Stultiens** (PRO):
Eigenlijk wordt bij alle vragen van collega's over het gebrek aan dekking steeds het antwoord gegeven: ja, dat moest van de Kamer; het moest van de Kamer. We hebben samen met collega Dassen vorige maand een motie ingediend die heel duidelijk zei het hele gat te dekken binnen het vermogensdomein. Waarom wordt die motie dan niet uitgevoerd?

Minister **Heinen**:
Nogmaals, omdat dat stuit tegen meerderheden in de Eerste Kamer. Ik probeer door mijn oogharen heen te kijken hoe iets landt in de Tweede Kamer. Op basis van de gesprekken die wij hebben gevoerd, hebben wij als kabinet geconcludeerd dat wij voldoende vertrouwen hebben dat daar zowel het box 3-voorstel als het Belastingplan op meerderheden kan rekenen. Vervolgens hebben we, enigszins probleemeigenaar geworden van dit dossier, ook op box 3 veel gesprekken gevoerd in de Eerste Kamer en gekeken hoe daar een landing bereikt kan worden. We hebben twee bewegingen gemaakt. Enerzijds wilden we de novelle en de dekking geïsoleerd houden van het Belastingplan en daar geen kruisbestuiving doen. Anderzijds wilden we de dekking zo vormgeven dat die een meerderheid heeft in de Tweede Kamer én in de Eerste Kamer. In de Tweede Kamer heb ik dus uitvoering gegeven aan moties die zeiden zo snel mogelijk naar vermogenswinst te gaan, dat te dekken uit het box 2-tarief en te kijken naar de raming van de tegenbewijsregeling, ook in het licht van het advies van de Raad van State. Daar hebben we allemaal vorm aan gegeven.

Daarbij heb ik in een eerder voorstel natuurlijk ook gezorgd voor overdekking, maar ik heb proefondervindelijk ondervonden dat dat niet op draagvlak kan rekenen.

De heer **Stultiens** (PRO):
Dit is een lang antwoord op de vraag waarom de motie niet wordt uitgevoerd. Er wordt steeds als argument gebruikt: ik voer andere moties uit. Maar het klopt toch dat hij negen maanden lang op zoek was naar dekking? Er was niet een soort nieuwe vraag van de Kamer; het was zijn eigen bedoeling sinds februari: ik ga zoeken naar dekking. Het is alleen niet gelukt. Dat is toch op zich een feit dat klopt?

Minister **Heinen**:
Maar ik sta niet alleen in de Tweede Kamer om mezelf te verantwoorden maar ook in de Eerste Kamer. Ik moet in beide Kamers meerderheden vinden. Ik kijk of de voorstellen die wij doen daar op meerderheden kunnen rekenen. Bij box 3 tekende zich een heel duidelijk meerderheid af waarbij voorstellen die werden gedaan in de Tweede Kamer niet op steun konden rekenen in de Eerste Kamer, zelfs niet intern binnen partijen. Dat maakt de puzzel die wij moeten leggen oneindig ingewikkeld. Daarom ook hebben we gezegd: voorkom zo veel mogelijk om dan ook nog eens dossiers met elkaar te gaan verknopen, want dan komen we er beiden niet meer uit met elkaar.

De **voorzitter**:
Afrondend.

De heer **Stultiens** (PRO):
Afrondend, voorzitter. Als nu het nieuwe argument bij ongedekte plannen "ja, maar de Eerste Kamer" is, dan is de hele budgetdiscipline toch weg? Dan dienen wij vanavond een motie in voor extra geld in het onderwijs. Vervolgens is er dan geen dekking, want Eerste Kamer. Dat kan toch geen argument zijn voor de minister van Financiën? We hebben met elkaar negen maanden gezegd: zorg voor dekking binnen het brede vermogensdomein. Dat is niet gelukt. In plaats van "ik laat hier een gat van 27,5 miljard voor mijn opvolger", zegt de minister: ik had geen keus, want het moest van de Eerste Kamer. Dat past toch niet bij een minister van Financiën?

Minister **Heinen**:
Laten we de vraag even ontleden. De heer Stultiens vroeg mij waarom een bepaalde motie niet is uitgevoerd. Ik heb daarover aangegeven dat als ik die motie verwerk in de plannen, die niet meer op steun kunnen rekenen in de Eerste Kamer. Daar heb ik me wel toe te verhouden. Dat is dus het nadeel als je hier staat. Ik moet me verhouden tot meerderheden in de Tweede Kamer, maar ook in de Eerste Kamer. Het kan niet zo zijn dat voor het ene plan wordt opgeroepen "u zult ook een meerderheid in de Eerste Kamer moeten hebben, dus

waarom dient u dit voorstel in?", waar ik zo veel mogelijk rekening mee probeer te houden, en bij het andere plan wordt gezegd "u mag niet te veel naar de Eerste Kamer kijken". Het kan niet beide waar zijn.

We proberen gedekte voorstellen aan de Kamer te presenteren, die op meerderheden kunnen rekenen. Naar onze beste inschatting is ons dat gelukt voor zowel de Tweede Kamer als de Eerste Kamer. Het Belastingplan is oneindig complex; daar worden nog veel amendementen op ingediend. Wij hebben ook Eerste Kamerleden gesproken die zeiden: hoe kunnen wij een oordeel vellen over iets waarvan wij de vormgeving nog niet precies kennen? Dat snap ik natuurlijk ook, maar bij box 3 was heel duidelijk hoe de Eerste Kamer zich verhoudt tot de voorstellen die wij hebben gedaan. Ik concludeer dat de heer Stultiens geen voorstander is van het voorstel zoals dat nu is vormgegeven. Tegelijkertijd zie ik wel dat er een meerderheid is voor dit voorstel, zowel in de Tweede als de Eerste Kamer.

De heer **Schenk** (FVD):
De minister staat hier bijna een beetje ongemakkelijk de dekking van zijn eigen voorstel te verdedigen en zegt daarbij: dit is nou eenmaal wat de Kamer mij heeft opgedragen. Echter wilde de minister dit plan eerder dekken door het heffingsvrije rendement van €1.800 te verlagen naar €1.000, en daarmee 850.000 spaarders en beleggers te pakken. Was de minister dan liever op die wijze doorgegaan?

Minister **Heinen**:
We hebben in het debat geconcludeerd dat daar geen draagvlak voor was. Dat plan hebben we dus ook ingetrokken.

De heer **Schenk** (FVD):
Ik hoorde de minister zojuist in antwoord op de heer Stultiens zeggen dat de motie-Stultiens, waar ik het overigens niet mee eens was, maar die wel is aangenomen, niet wordt uitgevoerd omdat er geen draagvlak voor is in de Eerste Kamer. Ik vraag me af hoe de minister daar dan bij is gekomen. Zijn er dan gesprekken geweest over die motie met Eerste Kamerfracties? En zo ja, heeft de minister dat in eerste instantie niet ook gedaan met dat eerdere plan om die €1.800 naar €1.000 heffingsvrij rendement te verlagen? Als dat zo is, waarom is het dan alsnog in eerste instantie nog gewoon voorgelegd aan de Eerste en Tweede Kamer?

Minister **Heinen**:
Dat is niet voorgelegd aan de Eerste Kamer. Dat is voorgelegd aan de Tweede Kamer, die heeft aangegeven dat niet te kunnen steunen. Dat hebben we dus ook hernomen.

De **voorzitter**:
Afrondend.

De heer **Schenk** (FVD):
Het wordt nu natuurlijk wel een beetje apart, want waar ligt dan de grens? Bij het ene voorstel, dat de minister dan misschien vanuit een ideologische blik minder goed uitkomt, wordt naar de Eerste Kamer gekeken om te zoeken naar een reden het niet uit te voeren. Bij een eerder plan, dat dan wel in het straatje van het kabinet past, maakt het ineens niet uit. De Tweede Kamer schiet dat voorstel dan af en dan is het wél goed. Ik merk wel dat hier een beetje met twee maten gemeten wordt. Zou de minister daar iets van zelfreflectie op kunnen tonen?

Minister **Heinen**:
Nee, ik heb dat uitgebreid gedaan. Ik heb uitgelegd waarom wij de voorstellen hebben gedaan, in het licht van meerderheden in de Tweede en Eerste Kamer. Dan val ik in herhaling.

De **voorzitter**:
Nee, nee. Dat waren drie interrupties, meneer Schenk.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Dit maak ik ook weleens mee, meneer Schenk. Dat is nou eenmaal wat de voorzitter doet.

Ik heb een amendement ingediend voor kostenaftrek. Omdat de Wet werkelijk rendement, waar kostenaftrek in zit, uitgesteld wordt, zit je nu in de situatie waarin box 3 die kostenaftrek niet kent. Dan houden we de wat mij betreft dramatische situatie dat het belastingniveau voor vastgoed veel te hoog is, waardoor vastgoedeigenaren verkopen en het nog moeilijker wordt om een huurwoning te vinden. Bij wie moet ik daarvoor zijn? Het zit er namelijk een beetje tussen. Het doel delen we, volgens mij. Het zit ook in de Wet werkelijk rendement. Die wordt uitgesteld. Hoe gaan we dit nou doen? Is mijn amendement daar een oplossing voor?

Minister **Heinen**:
We hebben overlegd en de staatssecretaris zal hier straks nader op ingaan. Dit is de kostenaftrek voor de tegenbewijsregeling inzake vastgoed. Die wens hebben we natuurlijk ook gehoord. We hebben met vastgoedpartijen gesproken die zeggen: alsjeblieft, laat ons niet met dat tegenbewijs zitten, we willen ook naar die vermogenswinst. Dat is precies waarom we nu deze voortgang maken.

Laat me in de schorsing kijken naar dit specifieke amendement. Dan kan ik daar correct op reageren. Ik vind het lastig om daar een appreciatie op te geven als ik het niet heb gelezen.

De **voorzitter**:
Het amendement van mevrouw Keijzer ziet ook op het Belastingplan. Daar gaan we hierna mee verder. Dan is er ook voldoende ruimte voor debat daarover.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Dat klopt, voorzitter, maar omdat de Wet werkelijk rendement door de hele situatie wordt uitgesteld … In het Belastingplan zit geen tegenbewijsregeling en je bent dus drie jaar verder zonder dat je iets doet. Ik heb het zo geschreven dat het forfaitair is, zodat de Belastingdienst dat uit kan voeren. Ik hoop dus dat u straks in de schorsing tot een fantastisch "oordeel Kamer" kan komen. Volgens mij is iedereen daarbij gebaat, zeker mensen die op zoek zijn naar een huurwoning.

De **voorzitter**:
Ikke niet, maar de minister wellicht wel.

Minister **Heinen**:
Ik zal het … Via de voorzitter dan, maar ik snap dat mevrouw Keijzer …

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Maar als ik "u" zeg, bedoel ik "u" in meervoud. Die heb je ook nog. De meeste mensen zijn dat deel van de grammatica vergeten, maar het meervoud van u is u.

De **voorzitter**:
Het blijft wonderlijk hoe u altijd creativiteit in uw formulering weet te vinden, en dat terwijl we nog aan het begin van de avond staan.

Minister **Heinen**:
Wij, de minister van Financiën, zullen daar straks op terugkomen.

De **voorzitter**:
Ik dank de minister van Financiën voor de beantwoording in tweede termijn van de

behandeling van de Novelle uitbreiding vermogenswinstbelasting box 3. Ik concludeer dat we daarmee aan het einde zijn gekomen van de beraadslaging over de novelle. Ik kijk u allen indringend aan.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**:
Dat betekent dat ik drie kwartier schors voor de dinerpauze. Daarna gaan we aanvangen met de eerste termijn van de zijde van het kabinet bij de behandeling van het Belastingplan 2027.
De vergadering is geschorst tot 18.45 uur.